

RUHUN GEMİSİ

ŞANA TAKA

KÜLTÜR | SANAT DERGİSİ

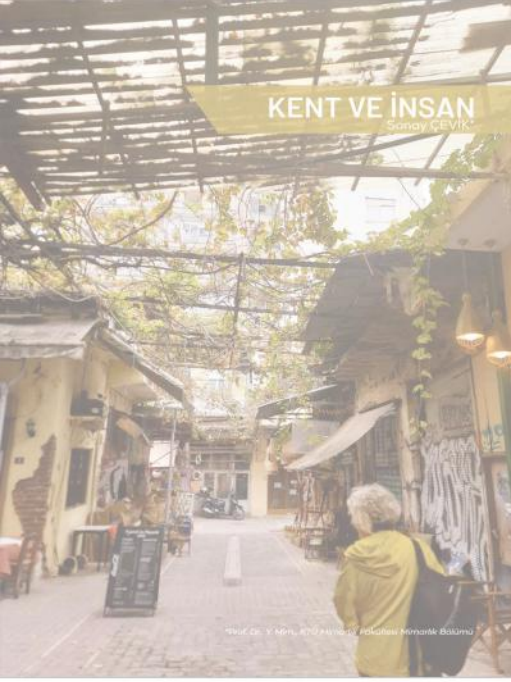
www.sanataka.com

YIL: 1 SAYI: 3 NİSAN - MAYIS - HAZİRAN

ISSN NO: 2980-0161

BAYBURT' TA BİR KAMPÜS MÜZE: BAKSI • YORÖZ • KARA LASTİK EFSANESİ • BURASI ÇÖL
YORGUN KARADENİZ İNSANI ŞİMDİ COĞRAFYASINA AĞLIYOR • ARAFİLBOYU • NOKTA
TRABZON'A GİTMEYEN TREN • YAZ TATİLİ • YÜREĞİYLE DEKLANŞÖRE DOKUNAN KADIN • MODA
PSİKOLOJİSİ • BU DÜNYADAN ÖZKAN SÜMER GEÇTİ • MODA NEDİR • BOTANİK BAHÇELERİ

KENT VE İNSAN

Sönmez ÇEVİK

Yeni Çi. Y. KÖK, KİTAPLAMA, Y. KÖK, KİTAPLAMA, Y. KÖK, KİTAPLAMA

TRABZON'A DAİR

HORONUM

Horon, bu tek kelime değil, bir dildir.
Yüzyıla marifet taşıyan bir dildir.

Özünde yerleşim yerini tanıtır.
Horon bu kelime için, Horon ve ailesidir.

Orduya baktığımızda, orduya baktığımızda
Orduya baktığımızda, orduya baktığımızda.

Horonun dili, demektir. Horonun dili, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bütün bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Horon baktığımızda, baktığımızda, baktığımızda.
Baktığımızda, baktığımızda, baktığımızda.

Seyahat, horonun, horonun, horonun.
Horonun, horonun, horonun.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

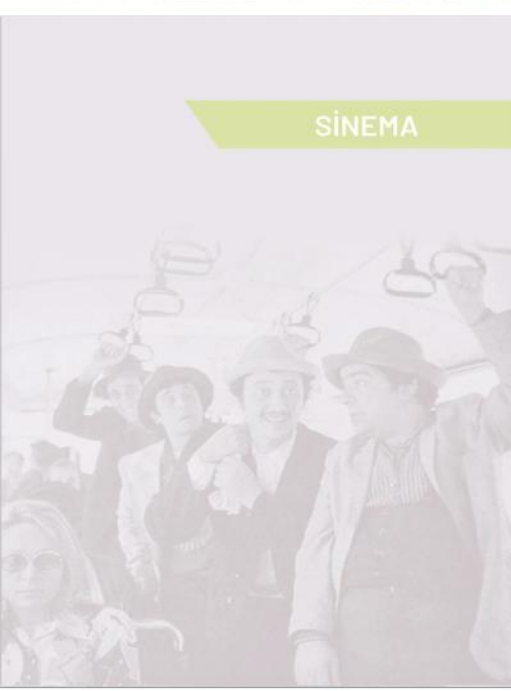
Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

Bu demektir, demektir, demektir.
Demektir, demektir, demektir.

EDEBİYAT

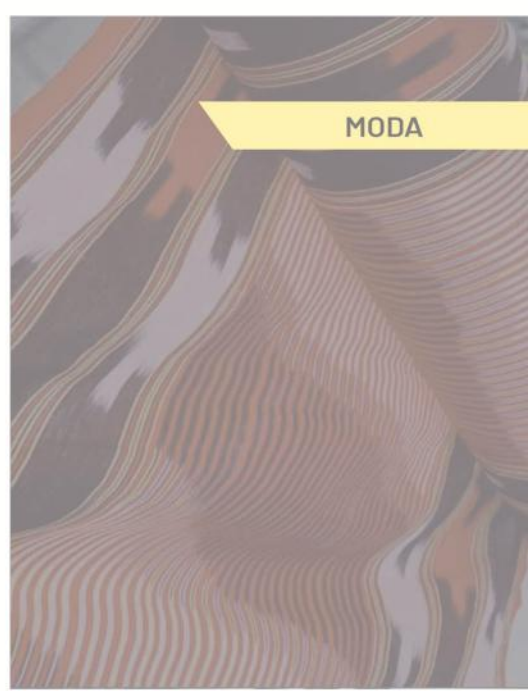
SİNEMA

PORTRE

MODA

MUTFAK

MÜZİK

AKADEMİK | ARAŞTIRMA

2023
OCAK - ŞUBAT - MART
SAYI
02

BİR KENT: SELANİK VE KÜLTÜRLERARASI BULUŞMA • ÇEKİMLERLE TRABZON'U KEŞFETMEK
BİR VİYANA HAZİNESİ • BİZİM BİR HAYALİMİZ VARDI • **YAYLADA ÇOCUK OLMAK**
YOMRA DEĞİRMENLERİ • **SAHİDEN VAR MIYDIK** • **KANSER RİSK FAKTÖRLERİ**
ROBOTLAR VE İNSANLAR • **FAROZA RENK VEREN USTA OSMAN ZEKİ DEMİRKALE**

RUHUN GEMİSİ

ŞANA TAKA

KÜLTÜR | SANAT DERGİSİ

www.sanataka.com - info@sanataka.com

İmtiyaz Sahibi ve Editör

Bahaettin KABAHASANOĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Gökhan KELEŞ

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Sonay ÇEVİK	- Başkan
Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ	- Üye
Prof. Dr. Abdullah AKAT	- Üye
Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ	- Üye
Doç. Dr. Mahir BAYRAMOĞLU	- Üye
Öğr. Gör. Nazmiye AYDIN	- Üye
Dr. Öğr. Üyesi Aysun Aydın SANCAROĞLU	- Üye

*Üç ayda bir yayımlanır.

*Yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

*Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

E-Posta:

info@sanataka.com

Kapak Foto: Sonay ÇEVİK

WEBLIFE REKLAM ORG. HİZ. İTH. İHR. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Ajans Başkanı
Gökhan KELEŞ

Kaşüstü Mh. Devlet Karayolu Cd. Sabırlar İş Merkezi B Blok
Kat: 1/ 4 61290 Yomra - TRABZON

www.weblife.com.tr
info@weblife.com.tr

İÇİNDEKİLER / INDEX

EDİTÖRDEN – Bahaettin KABAHASANOĞLU 05

23 NİSAN ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYRAMI

KENT VE İNSAN 08
BAYBURT' ta bir Kampüs MÜZE: BAKSI - Sonay ÇEVİK 09

TRABZON'A DAİR 18
YOROZ - Celalettin KURT 18

1 MAYIS EMEK VE DAYANIŞMA GÜNÜ

KARA LASTİK EFSANESİ - Ulvi SARAN 20
YORGUN KARADENİZ İNSANI ŞİMDİ COĞRAFYASINA AĞLIYOR - Adnan TAÇ 22
ARAFİLBOYU - İsmail KANSIZ 25
NOKTA - Zühtü AKYILDIZ 27
TRABZON'A GİTMEYEN TREN - Mustafa Ergin ŞAHİN 29

EDEBİYAT 31

BURASI ÇÖL - Yasemin UZUN 32
YAZ TATİLİ - Lütfü ÜREDİ / Pelin ÜREDİ 33

5-6 MAYIS HİDİRELLEZ BAYRAMI

PORTRE / RÖPORTAJ 36
YÜREĞİYLE DEKLANŞÖRE DOKUNAN KADIN - Varol UZLU 37

MODA 42
MODA PSİKOLOJİSİ - Alca DOKUZOĞLU 43
MODA NEDİR? - Nazmiye AYDIN 46

20 MAYIS 1955 KTÜ KURULUŞ YIL DÖNÜMÜ

SPOR 48
BU DÜNYADAN ÖZKAN SÜMER GEÇTİ - Galip DEĞERLİ 49

29 MAYIS İSTANBUL'UN FETHİ

DOĞAL AFETLER 54
HEYELAN, TAŞKIN VE SELLER KARADENİZ BÖLGESİNİN KADERİ MİDİR? - Sadettin KORMAZ 55

5 HAZİRAN DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ

AKADEMİK / ARAŞTIRMA 60
BİTKİLERİN SERGİLENDİĞİ ÖZEL ALANLAR; BOTANİK BAHÇELERİ - Öner DEMİREL 61
AFRİKA ARŞİVİNDE TRABZON - Halim GENÇOĞLU 75
DOĞU KARADENİZ SERENDERLERİ - Selda AL ŞENSOY 78

BABALAR GÜNÜ

GEZİ - GEZGİN / MİMARİ 83
BARCELONA KENT MEYDANLARI: KALABALIKLARIN SİĞİNAKLARI - Aysun AYDIN SANCAROĞLU 84

KURBAN BAYRAMI

EDİTÖRDEN

Bahaettin KABAHASANOĞLU*

bir dilek tut
bir rüya gör
koy kendini içine

bir yola çık
sonsuzluğa
say kendini içine

Biz de öyle yaptık.

Rüya gibi bir yolculukta bulduk kendimizi.

Dijital dünya gözüyle görerek her şeyi...

Bölgemiz ve ülkemizle yetinmeyerek...

İspanya'dan Avusturya'ya, Güney Afrika'ya kadar pek çok yeri cep telefonunuza, bilgisayar ekranunuza taşıyarak...

"Bir", "iki" ve nihayetinde "üç" dedik, 2023'e kayıt düştük.

Yayın Kurulu Başkanımız **Prof. Dr. Sonay ÇEVİK** yönetiminde ve doğal olarak bir Alman disiplini içinde hazırlanıyor **Ruhun Gemisi...**

Hedefimiz, kültür ve sanat adına ne varsa olabildiğince hepsine dokunmak; dünü bugüne, bugünü de yarına taşımak...

Bu açıdan bölgemizde adeta bir gurur abidesi olarak yükselen **Baksı Müzesi**'ni tanıttığımız okurlarımıza...

Kara Lastik Efsanesi,

Yoroz ve Burası Çöl,

Coğrafyasına Ağlayan Yorgun Karadeniz İnsanı,

Arafilboyu ve Nokta,

Trabzon'a Gitmeyen Tren,

Yaz Tatili,

Yüreğiyle Deklanşöre Dokunan Kadın,

Moda Psikolojisi,

Bu Dünyadan Özkan Sümer Geçti,

Taşkın ve Seller Karadeniz Bölgesinin Kaderi midir?

Botanik Bahçeleri,

Afrika Arşivinde Trabzon,

Doğu Karadeniz Serenderleri,

Ve **Barselona Kent Meydanları** ile yeniden merhaba demenin tarifsiz heyecanı içindeyiz.

"Bölgemizin en iyisi" iddiasıyla başlamıştık fakat "ülkemizin en iyilerinden biri" olarak yolumuza devam etmek istiyoruz.

* Roman ve Tiyatro Yazarı

Ruhun Gemisi;

Konu başlıklarıyla ağırlaşan kültür sanat yükünü,
Okur ve yazarlarından oluşan mürettebatıyla taşımaya,
Demir attığı ve demir aldığı limanlarla sınırsız sonsuz yolculuğunu sürdürmeye kararlıdır.
Dünyaya açılan pencere sayesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında,
2023 Ekimde 4. sayıda birlikte olmak dileğiyle...
Ülkemizdeki tüm dijital dergi çalışanlarını da selamlıyor,
Emek verenlere, destekleyenlere, bizleri bugünlere getirenlere minnet ve şükranlarımı sunuyorum.

"Devir, dijital dünya devri."

ULUSAL EGEMENLİK VE
ÇOCUK BAYRAMI

23 NİSAN

KUTLU OLSUN

KENT VE İNSAN

Sonay ÇEVİK*

Foto: Sonay ÇEVİK

*Prof. Dr., Y. Mim., KTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

BAYBURT' TA BİR KAMPÜS MÜZE: BAKSI

özgürlüğün, yalnızlığın, kendi başına kalmışlığın, kaybolmuşluğun-kendini bulmuşluğun YER'i; insanlara sanatla ulaşmanın, insanların sanatla, doğayla, gelenekle, gelecekle buluştuğu YER

Baksı Müzesi, Ana Müze Binası'nın inşaat/yapım sürecinde gerçekleşen o ilk tanışmadan bu yana , özgürlüğün, gökyüzüne dokunmanın, yalnızlığın, kendi başına kalmışlığın, kaybolmuşluğun-kendini bulmuşluğun yeri; insanlara sanatla ulaşmanın, insanları sanatla, doğayla, gelenekle, gelecekle buluştuğu yer oldu benim için.

Küçük bir grupla, o YER'i/müze oluşumunu bilen bir arkadaşımızın rehberliğinde zorlu ve uzun bir yolculuk sonrası vardığımız büyümlü yer, süreç içerisinde kendini tamlayarak, eklenerek bugünün sanat, yaratıcılık, tanıma, koruma, geliştirme, kültürel ve sanatsal sürdürülebilirliğe ulaşan, ulaştıran bir sanat akademisine, bir kampüs müzeye dönüştü.

Baksı Müzesi kültürel sürdürülebilirlik, çevresel sürdürülebilirlik, / sosyal sürdürülebilirlik, ekonomik sürdürülebilirlik ve sanatsal sürdürülebilirlik başlıklarında bulunduğu YER'e /köye, kente, bölgeye, Türkiye'ye dünyaya açılan, tanınırlığı yüksek bir müze oldu.

Hem kuruluş hikayesi, hem de konumlandığı doğal-kültürel-sosyal ve yapılaşmış çevre bağlamında önemli sınırlar, ama paylaşılan sınırlar sergiledi ve sergilemeye de devam ediyor. Baksı Müzesi ve konumlandığı Bayraktar Köyü, hikayesiyle YER' i tanımlarken, yeni oluşumlarla YER' in kaliteleri ve anlamları çeşitlendi, kuvvetlendi ve sanat ve yaşam adına özel bir yaşama mekanına-yaşanan mekan oldu.

Bu bağlamda makalede müzeler, ilgili uluslararası kurumlarca yapılmış müze tanımları, amaçları, tanımların tarihe içindeki gelişimi, literatürde sıklıkla yer alan ve değişen, gelişen boyutlarıyla müze türleri, müze içeriklerinde hareket noktası oluşturabilen sanatsal yaklaşımlar ve akımlar(arazi sanatı, ekolojik sanat, yeni medya sanatı, sürdürülebilir sanat / sanatın sürdürülebilirliği! vb.); kavramlar(sürdürülebilirlik; tanımlar, boyutları ve bileşenleri: çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel boyut vb, döngüsellik, geri dönüşüm ve ileri dönüşümler, dijitalleşme vb.); dünyanın en büyük müzesi, en ünlü müzesi, en geniş alana yayılan müzeler vb başlıklarla güncel literatürde yer alan detayları ile ele alınmayacak (belki gelecek sayılarda yazıma konu oluşturacak) amaçları, hedeflenen kullanıcıları, toplumsal, kültürel, ekonomik, sanatsal boyutlarıyla değişen, dönüşen çağdaş müze oluşumuna sürdürülebilirlik ana başlığında, sürdürülebilirliğin tüm bileşenleriyle önemli bir örnek oluşturan Baksı Kampüs Müzesi'ni tanıma, anlama ve ilgi-bilinç oluşturmaya yönelik bir çalışma yer alacaktır. Bu çalışmada; konum, tarihe, kurucu kişi ve kurumlar kampüs bileşenleri ve özellikleri, sanatsal, kültürel, ekonomik, toplumsal boyutlarıyla ifadelendirilen amaçlar, farklılaşan etkinlikler ve bu amaca sunulan olanaklar ve kuruluş, oluşum ve gelişim sürecini ve geleceğini programlayan boyutlarıyla bütünsel hikayesi ele alınacaktır. Çünkü bilgilenme, bilme, değerlendirme, tartışma, yorumlama, bilinçlenme ve sürece katılım adımlarının gerçekleşmesinde tanıma, anlama ilk ve en önemli adımı oluşturmaktadır. Bu adımı atarken de çok yakınımızda bulunan bu gizemli ve sıra dışı müzeyi tanımakla sanatsal serüvene başlamak önemli olmaktadır.

Baksı Müzesi, Doğu Karadeniz'de, Bayburt'un 45 km dışında, Çoruh Vadisi'ne bakan bir tepenin üzerinde, Bayraktar Köyü yakınında konumlanan ne, şehir merkezinden Çoruh Nehri'nin kıyısı boyunca , bölgeye doğal özellikler ve yeşilin eşliğinde ulaşılmaktadır.

Fotograflar: Sonay ÇEVİK

Müze'nin hikayesi, Bayburt doğumlu sanatçı ve akademisyen Prof. Dr. Hüsamettin Koçan'ın doğduğu köye, topraklara dönüş hayaliyle, 2000 yılında başlamıştır. Bu fikri hayata geçirmek amacıyla 2005 yılında Baksı Kültür Sanat Vakfı kuruldu. Prof. Dr. Hüsamettin Koçan Müzenin ve Baksı Kültür Sanat Vakfı kurucusudur ve Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde uzun yıllar öğretim üyeliği ve dekanlık yapmıştır. Vakfın temel amacı, "günümüz sanatı ile geleneksel sanatı ortak bir zeminde buluşturarak sanatı ve kültürü yaygınlaştırmak, çağdaş ve geleneksel sanat eserlerini toplamak, belgelemek, nitelendirmek, korumak, tanıtmak, bu birikimden hareketle üretim gerçekleştirmek, yerel ve ulusal kültür değerlerini gelecek kuşaklara aktarmaktır" şeklinde ifade edilmektedir. **Kampüs Müze** kapılarını devletten hiçbir maddi yardım almadan, gönüllülük esasına dayalı duyarlı bir yaklaşımla, süreçle 2010 yılında tamamlanmış ve ziyaretçilere açılmıştır.

Eski adıyla Baksı, bugünkü adıyla Bayraktar köyünde konumlanan Müzede, çağdaş sanat ve geleneksel el sanatlarına aynı çatı altında yer almaktadır. Baksı Kampüs Müze bünyesinde; **Ana Sergi Salonu, Depo Müze, Kütüphane-Konferans Salonu, Atölyele, Konuk Evi, Amfi Tiyatro, Restoran birimleri** ile 40 dönümlük bir araziye yayılmaktadır. Tüm bu özellikleriyle, yani çoklu mekan, çoklu işlev, çoklu amaçlar başlıklarıyla yüz bulduğu durumu ile **Kampüs Müze** örneğini sergilemektedir.

Kampüs Müze BAKSI'nın hem biçim hem işlev ve içerik olarak farklılaşan birimleri; güncel sanatın ve tasarımın örnekleri yer aldığı **Ana Sergi Salonu**; Müzenin sahip olduğu koleksiyonların sergilendiği **Depo Müze**; ağırlıklı olarak sanat yayınlarıyla halk bilimine ilişkin yayınlar yer aldığı özellikle çocukların kütüphaneye ve okumaya alıştırılması amacını da taşıyan **Kütüphane**; seminer, konferans, panel, sempozyum ve gösteriler düzenlenmekte, salon ayrıca çevre köylerin önemli gün ve kutlamalarına da ev sahipliği yapan **Konferans Salonu**; bölge halkıyla sürekli bir etkileşim içinde olmayı hedefleyen ve gerçekleştiren yapısıyla yöredeki geleneksel sanatı yaşatmak, unutulmuş ve unutulmaya yüz tutmuş zanaat-sanatları konu alan ve doğrultudaki öğrenme, öğretme, yorumlama, geliştirme, sergileme gibi eylemlere mekan olan **Atölyeler**; Bayburt evinin özgün, yerel mimari unsurlarını yansıtan **Konuk Evi**; yılın farklı zamanlarında konser, söyleşi, tiyatro, sinema gibi sanatsal etkinliklere ortam sunan **Amfi Tiyatro**; yerli ve yabancı ziyaretçilere, yörenin geleneksel lezzetlerinin geleneksel atmosferin hakim olduğu mekanda sunulma olanağı veren **Restoran** birimleri olarak detaylandırılabilir.

Ana Sergi Salonu

Fotografılar: Sonay ÇEVİK

Depo Müze

Kampüs'ten...

Fotografar: Sonay ÇEVİK

Bayraktar Köyü

Foto: Sonay ÇEVİK

Müzenin bulunduğu **Bayraktar Köyü**; 80 hanelik Bayraktar Köyü'nde günümüzde 500 kadar kişi yaşamakta, ancak bu sayı mevsime bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu durumda kalıcı ve geçici göç özellikleriyle, göç belirleyici olmuştur.

Müze için Baksı isminin seçilmesi, Baksı'nın Bayraktar Köyü'nün eski adı olması ve Kırgız Türkçesi'nde şaman anlamına gelen şaman sözcüğünün "şifacı, yardımcı, koruyucu" gibi anlamlarının, müzenin misyonlarıyla buluşmasından kaynaklandığı ve gurbetin, kaybolan geleneklerin, unutulmuş değerlerin neden olduğu sorunlara ve sonuçlara bir çözüm arayışı olduğu ifade edilmektedir.

Müze oluşumu ve hikayesi Hüsamettin Koçan'ın;

"Bir hikâyeye dayanarak gelecek inşa edeyim diye düşündüm"

"...Baksı fikrinde benim devrimci öğrencilik düşlerim, doğduğum toprağa duyduğum büyük sevgi, hayranlık ve geçmişinden memnun olma düşüncesiyle insana gitme düşüncesi birleşti.

"Orada ne işiniz var? Yol bile gitmiyor oraya" diyenler vardı. Ben de dedim ki, "tamam yol gitmeyebilir ama hayaller gidebilir". Biz hayallerle yürüyoruz. Baksı artık bir kültürel merkez oldu, bir buluşma noktası oldu..."

"Biz sanat ve zanaat arasındaki bağı kaldırdık"

şeklindeki ifadelerinde izlenebilmektedir.

Konu, basında da;

"Müzeden Daha Fazlası"

"Çoruh Vadisinde Yer Alan Tılsımlı Müze 'Baksı Müzesi'

"Baba toprağına teşekkür: Baksı Müzesi"

gibi başlıklarla yer almaktadır.

Tüm bunların yanında müzenin hikayesi ulusal ve uluslararası platformlarda çok önemli ödüllerle zenginleşmiş ve zenginleşmeye devam etmektedir.

Baskı Müzesinin aldığı ödüller arasında; Elle Stil Ödülleri, 2015; Baskı Müzesi 2013-2014 Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından verilen "Avrupa Konseyi Müze Ödülü", 2014; KUDAKA Onur Ödülü, 2014; T.B.M.M Onur Ödülü, 2014; ÇAĞSEV Kurumsal Onur Ödülü, 2011, Altın Pusula, 2010; Contemporary İstanbul, 2010; TÜYAP Sanatseverler Kurum Ödülü, 2010 yer almaktadır.

Bunlara ek olarak Baskı Hüsame Köklü Kadın İstihdam Merkezi ile , Fransa'da MIPIM-Cannes'dan büyük ödül aldı-2017 almıştır.

Baskı Kampüs Müzesi; mekânsal oluşumu, amaçları, içeriği, farklı etkinlikleri, aldığı ödüllerin yanında varoluş hikayesine Baskı Kültür Sanat Vakfı tarafından vermeye başlanan kurumsal ödül **Anadolu Ödülleri** katılmıştır. **Anadolu Ödülleri, Geçmiş Selamlamak**" başlığıyla 2021 yılında sahiplerini bulmuştur.

Bunun yanında yıllardan beri özellikle tasarım, sanat ve kültür alanlarında gerçekleştirilen şenlik ve yarışmalarla bulunduğu bölgede özel yetenekli çocukları tespit edip, burslarla eğitimlerine katkıda bulunmaktadır. **Baskı Öğrenci Sanat Şenliği -Yarışması** 9. Etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda Baskı Öğrenci Sanat Şenliği geleneksel boyutu taşımaya başlamıştır. Bu etkinlikte amaç;" yetenekli öğrencileri belirlemeyi, özel programlarla yaratıcılık ve uygulama potansiyellerini desteklemeyi, deneyim alanlarını çeşitlendirmeyi hedeflemektedir. Yetenek, eğitim ve uygulama bağlantılarını öne çıkaran bir yöntemle, pozitif düşünceyi ve sorun çözme alışkanlıklarını destekleyerek, yaratıcı toplum için bireylerin yetişmesine katkıda bulunmaktadır" şeklinde ifade bulunmaktadır. Bu etkinliklerde " Bir Ağacın Düş'ü", "Hayalimdeki Çocuk Parkı", "Nehir ve Çocuk", "Gökkuşağının Ötesinde" gibi yaratıcı konular seçilmektedir. Bayburt, Erzurum, Trabzon, Rize gibi farklı illere yayılı bir etkinlik olarak gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, seçilen konularla ilgili yarışma gönderimleri alınmakta, değerlendirilmekte, atölye çalışmasına katılacak isimler belirlenmekte ve atölye ürünleri değerlendirilerek yarışmanın son aşamasına katılarak isimler belirlenirken, oluşturulan jüri değerlendirmeleriyle ödüller sergileme programında dağıtılmaktadır.

Foto: Sonay ÇEVİK

Baksı Kampüs Müze, konumu, oluşumu, etkinlikleri, ödülleri, yarışmaları, kadın ve çocuklara yönelik hizmetleri ile geleceğe dair hedefleri, basın mensuplarının sorularına Hüsamettin Koçan'ın

"Baksı, bulunduğu çağa bir öneridir"

"Yerel kültürü kalıcı yapmaya çalıştık"

"Burayı yücelteceğiz, burada destanlar yazacağız"

"Bu coğrafyanın birikimlerini, enerjisini kullanmaya devam edeceğiz"

ifadelerinde, gerçekleşen ve gerçekleşmeye hazır hayallerin varlığı ve detayları da açık olarak görülebilmektedir.

Yazının başında da ifade bulunduğu üzere BAYBURT'ta bulunan Kampüs Müze, BAKSI MÜZESİ; konum, tarihçe, kurucu kişi ve kurumları, kampus bileşenleri ve özellikleri, sanatsal, kültürel, ekonomik, toplumsal boyutlarıyla, formüle edilen/belirlenen amaçla, farklılaşan etkinlikler ve bu amaca sunulan olanakları ve kuruluş, oluşum ve gelişim sürecini ve geleceğini programlayan, şekillendiren boyutlarıyla kısacası bütünsel hikayesi ile bilgilenme, bilme, değerlendirme, tartışma, yorumlama, bilinçlenme ve sürece katılım adımlarının gerçekleşmesindeki tanıma, anlama olarak nitelendirilebilecek ilk ve en önemli adımı atmak, çok yakınımızda bulunan bu gizemli ve sıra dışı müzeyi tanımakla hem müzenin serüvenine katılmak hem de kendi sanatsal serüvenimize başlamak, yaşamak için zaman kaybetmemek gerektiği konusunu tekrar vurgulamak gerektiği inancıyla...

*KTÜ GSF Sanat Gezisi
Ana Sergi Salonu Önünde*

Foto: Sonay ÇEVİK

KAYNAKLAR

- Url 1 - Akçelik, A. N. (2021). Çoruh Vadisinde Yer Alan Tilsimli Müze 'Bakı Müzesi', <https://www.gezginfoto.com.tr/makale/383-coruh-baksi-muzesi.html#:~:text=%C3%87oruh%20vadisine%20bakan%2050%20d%C3%B6n%C3%BCml%C3%BCk,bir%20sanat%20ve%20ya%C5%9Fam%20merkezidir.,> 19.07.2023
- Url 2 - Topçu, E. (2021). Baba Toprağına Teşekkür: Bakı Müzesi, <https://www.habervesaire.com/baba-topragina-tesekkur-baksi-muzesi/>, 19.07.2023
- Url 3 - Anadolu Ödülleri 2021 "Geçmiş Selamlamak", <https://artdogistanbul.com/anadolu-odulleri-gecmisi-selamlamak/>, 19.07.2023
- Url 4 - 9. Bakı Öğrenci Sanat Şenliği Yarışma Şartnamesi, <http://baksi.org/tr/haberler#haber-34>, 19.07.2023
- Url 5 - Avrupa Konseyi Müze Ödülü, <http://baksi.org/tr/oduller>, 19.07.2023
- Url 6 - <http://baksi.org/tr/baksi-hakinda>, 19.07.2023
- Url 7 - <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/bayburttaki-baksi-muzesi-eserlerinin-yani-sira-dogal-guzellikleriyle-de-one-cikiyor/2605538>, 19.07.2023
- Url 8 - <https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/baksi-muzesi-nerede-baksi-muzesi-tarihcesi-eserleri-giris-ucreti-ve-ziyaret-saatleri-2023-41606102>, 19.07.2023
- Url 9 - Bakı Müzesi Halk Sanatları Araştırma Uygulama Merkezi, <https://www.arkiv.com.tr/proje/baksi-muzesi-halk-sanatlari-arastirma-uygulama-merkezi/2647>, 19.07.2023
- Url 10 - <https://www.bayburt.web.tr/husamettin-kocan-baksi-muzesinin-2023-yilli-projelerini-anlatti/#gsc.tab=0>, 19.07.2023

TRABZON'A DAİR

YOROZ

Taht kurdum Yoroz'un en yücesine
Seyrine gül ekdim ey deniz ana
Bütün mavileri aldım üstünden
Kara gözlerimden renk çaldım sana
Sevda yeşilini gökkuşağından
Yaktım ellerime çıkmayan kına
Taht kurdum Yoroz'un en yücesine

Pürmelâl inerken kırkikindiler
Takalar Yoroz'da verdiler mola
Artarda dinledim yağız türküler
Dillerin ezgisi hey-heyemola
Ben vurgun yaşarken yitik sevdamla
Denizin erleri çıktılar yola
Pürmelâl inerken kırkikindiler

Akşam sularında sabır kuşandım
Yusuf kuyusunun duydum sesini
Duayla beslenmiş ihramlar gibi
Örttü üzerimi ay sini sini
Sitemle ışıırken kılavuz kandil
Kandilin şavkında erittim kini
Akşam sularında sabır kuşandım

Çaktı yakamozlar aktı üstüme
Şuadan titredi gönlümün sesi
Mavi ezgisiyle şakaklarımı
Ipslak bıraktı hasret bûsesi
Yarasalar çekti maverama set
Kalmadı kalbimin eski neşesi
Çaktı yakamozlar aktı üstüme

Dolunay dipdiri çıktı buluttan
Ben baktım o gitti en yüce kata
Şiirler okudum sevda üstüne
Utandı nazlandı girdi buluta
Dedim ki bu aşkın şöleni sürsün
Aşkla bindi göğsü beyaz bir ata
Dolunay dipdiri çıktı buluttan

Gül sesler nefesler kapladı göğü
Bir şölen başladı hercai sestem
Âşıklar maşuklar bir dem içeri
Nice pay aldılar kutlu nefesten
Sözler kanatlandı şiire doğru
Ayaklandı şiir çıktı kafesten
Gül sesler nefesler kapladı göğü

Geceye dalgalar bir başka vurdu
Yüreğim sızladı inceden ince
Yıldızlar sağıldı kara göklerden
Sırat köprüsünün inceliğince
İbrahim'ce adak adadım bir can
Toy düğün düşledim garip gönlümce
Geceye dalgalar bir başka vurdu

Şafağın şebnemi düşerken yere
Avucumda soldu gündüz çiçeği
Martılar dönerken başım üstünde
Isıttı ruhumu ateş böceği
Sönerken kandilin kartal bakışı
Tuttu ellerimden deniz gökçeği
Şafağın şebnemi düşerken yere

İnmedim sevginin en yücesinden
Sabahın hayrını içime taktım
Yar dedim; uğruna ölmek yaraşır
Yârimin duası sularda baktım
Fakat heyhat... Heyhat! Sevdam uğruna
Yine de canımı helâlden yaktım
İnmedim sevginin en yücesinden

Ben hâlâ Yoroz'un yücesindeyim
Gerilir titreşir düşüncelerim
Yaşadığım günün hırsı dinerken
Eleğim sağmadan renkler elerim
Aşk tutup elimden Var'a çekerken
Kuşlar yarınlara sevgi ekerken
Ben hâlâ Yoroz'un yücesindeyim

Celalettin KURT

1
mayıs

**EMEK VE
DAYANIŞMA GÜNÜ**

kuftu olsun.

KARA LASTİK EFSANESİ

Ulvi SARAN*

Bir zamanlar kara lastik vardı.

Ayak giysisinde endüstriyel üretim sürecinin ilk evresinde piyasaya sunulan siyah renkli, kokulu lastik ayakkabı...

Kara lastik, "...öncesi" ve "...sonrası" denecek kadar önemliydi.

"Kara lastik öncesi dönem" neyi anlatırdı?:

Ayakkabısızlığı, genel olarak yalın ayaklığı, yani adamakıllı yoksulluğu...

Ülke nüfusunun %75-80'inin köylerde yaşadığı zamanlar...

Elbette deri ayakkabı vardı. Ancak deri az üretilen pahalı bir nesne olduğu için genellikle şehirde yaşayanların erişebildiği bir giysiydi. Kara lastik öncesinde kırsaldaki insanlar görece mali durumlarının iyiliği ölçüsünde ve fazla yıpranmamasına özen göstererek "çarık" giyerler, yakın mesafelerde ise genellikle yalın ayak dolaşırlardı.

Kösele veya kauçuk tabanlı deri ayakkabı (fiyakalı adıyla "iskarpın") ancak şehirlerde veya kasabalardaki ayakkabıcı dükkanlarında sipariş verilerek yaptırılırdı. Bu nedenle hali vakti yerinde olmanın sağladığı bir imkan, imtiyaz ve dolayısıyla bir prestij işaretiydi.

O kadar ki kasaba pazarında tarım ve hayvancılık ürünlerinin satışından zar zor denkleştirdikleri para ile sipariş vererek yaptırıldıkları hayallerindeki ayakkabıya kavuşan köylülerden bazılarının kolay yıpranır endişesiyle bunları giymeye kıyamayıp bağcıkları birbirine bağlı olarak omuzlarında taşır vaziyette yalın ayak veya çarıkla dolaştıklarına dair trajik komik hikayeler anlatılır.

Lastik ayakkabı bu koşulları değiştirdi. Geniş kitleleri sökükle çarık giymekten veya yalın ayak dolaşmaktan kurtaran bir devrim oldu.

İnsanlar kabaca işlenmiş siyah derisinden zar zor elde edilen ve dolayısıyla hızlı yıpranan çarık yerine, basit endüstriyel tesis ve atölyelerde yaygın biçimde üretilerek Anadolu'ya sevk edilen bu ayakkabıyı bir yenilik, deyim yerindeyse "havalı bir icat" olarak benimsedi ve sevdi.

Kara lastiğin bir üstü ise biraz hallice zengin olanların tercih ettikleri ve alabildikleri, yine lastikten mamul ancak içinde astarı olduğu için daha az kokan ve daha fiyakalı gözüken "Cislavet" idi.

Sıcakta ve ayak terlediğinde koku yaysa bile su geçirmeyen, yumuşaklığı ve kolay temizlenebilmesi nedeniyle çamurlu ve engebeli arazilerde giyilmeye elverişli olan lastik ayakkabı, hayvan derisinin ucuzlayıp bollaştığı ve dolayısıyla seri deri ayakkabı üretiminin başladığı 70'li yıllara kadar hakimiyetini sürdürdü.

Kara lastiğin yaygın giyildiği dönemler, aynı zamanda kentsel altyapının yeterince gelişmediği, asfalt yolların ve beton kaldırımların pek bulunmadığı, dolayısıyla insanların yürüdükleri toprak ve çamurlu yollarda "iz" bıraktıkları dönemlerdi. Yollardaki izlerden, sizden önce orada yürümüş olanların kara lastik mi, cislavet mi, kösele tabanlı mı, ne tür bir ayakkabı giydiğini kolaylıkla anlayabilirdiniz. Özellikle lastik veya plastik ayakkabılar, belirgin ve çeşitli biçimlerdeki taban izleriyle hemen fark edilirdi.

Şimdiki gibi akıllı telefonların ve video oyunlarının bulunmadığı o dönemlerde çocuklar patika ve çamurlu yollarda lastikleriyle yere kuvvetlice basarak daha pürüzsüz iz çıkarmak için birbirleriyle yarışır, kendilerine eğlence çıkarırlardı.

Tüm dil ve kültürlerde yer edinen "ayak izi," "iz bırakmak," "başkalarının ayak izini takip etmek," gibi terimler, seri üretim öncesi dönemlerde sadece Türkiye'de değil, farklı derecelerde de olsa dünyanın hemen her tarafındaki yaygın ekonomik gelişmişlik ve kalkınma düzeyini anlatan gerçek koşulları yansıtır.

* Prof. Dr. Kamu Güvenliği Eski Müsteşarı

Şimdilerde ise dünyada olduğu gibi ülkemizde de en ücra köylere kadar ulaşan asfalt yollar, şehir ve ilçe merkezlerinin tüm cadde ve sokaklarını kaplayan beton parke ve kaldırımlar nedeniyle insanlar yürüdükleri yerlerde iz bırakmaz oldular.

Refah ve üretim patlamasının küresel ölçekte yaygınlık kazandığı 21'inci yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamının imkânlarıyla her türlü gündelik eşya ve giysiye kolay ve ucuz erişebiliyor olsak da "kara lastik efsanesi" bütünüyle son bulmadı. Anadolu'nun kırsal bölgelerinde halâ yaşıyor. Kullanım oranı ve yaygınlığı azalmış olsa bile sandıklar dolusu lastik ayakkabı kırsal yörelere sevk ediliyor, dükkanlarda ve pazarlarda satılıyor.

Kara lastik, endüstri üretimi patlaması sonrasında, 80'lerde doğan ve giymekten sıkıldıkları spor ayakkabıyı iki ayda bir elektronik ticaret siteleri üzerinden verdikleri siparişle değiştiren "Y," "Z" ve "Alfa" kuşakları için hiçbir şey ifade etmiyor. Yaşları 50'nin üzerinde olup hayatlarının başlangıcı köy veya kasabalarda geçen insanların büyük bölümü için ise çocukluklarının özlemi, edindiklerinde baş uçlarına koyarak gece yanında uyuyacak kadar kendilerini sevindiren ve kokusu hala hafızalarından silinmeyen bir bayram hediyesi...

...Ve kara lastik, babaların ve annelerin bir zamanlar içinde yaşadıkları ve halen iliklerine kadar hissettikleri halde bir türlü çocuklarına ve torunlarına ifade edemedikleri yoksulluğun etkili bir anlatımı olarak hayatımızda ve zihnimizde duruyor.

YORGUN KARADENİZ İNSANI ŞİMDİ COĞRAFYASINA AĞLIYOR

Adnan TAÇ*

Karadeniz insanının zor doğa koşullarında var olmak adına verdiği mücadeleyi bilmeyen yoktur.

Bazen mizaha bulanarak fıkra konusu olmuş, bazen zorluk olmuş fotoğraf karelerine girmiş.

Sıcak kanlı, atak, çevik ve kıvrak zekalı insanı, yıllar yılı yoktan var ettiği imkanlarla bulunduğu coğrafyayı yaşanabilir hale getirmiş.

Su ile gelen kültür gibi her gittiği coğrafyaya verim katmış.

Karadeniz bölgesinin tarıma imkan vermeyen zor coğrafyasında tarım yapmaya kalkmış.

Yıllar boyunca yamaçlara dağılan ve adına tarım arazisi denilen tarlalar yaratmış.

Ayrı ayrı coğrafyalarda yetişen meyvelerin neredeyse tamamını Karadeniz'in coğrafyasında yetiştirmeyi başarmış.

Fasulye, buğday, arpa, mısır ekmiş, biçmiş.

Dönümlerce tarlalarda tütün dikmiş balya balya.

Tonlarca fındık üretmiş, dünyaya hükmetmiş.

Bu çalışkanlık, bu başarı Karadeniz insanını hep gündem yapmış.

Mahsul geliri yetmemiş gurbete gitmiş, evinin kadını hem anne, hem de baba, hem de tarlanın ırgatı olmuş.

Hamuru mizahla yoğrulmuş Karadeniz'in bu fıkra insanları, yeri geldi sohbetlerin vazgeçilmez kahramanı olmuşlar.

Ekmeğini taştan çıkaran Karadeniz insanı, hırçın coğrafyasını yenemedi ama yenik de düşmedi.

Konusu, "Her Yönüyle Karadeniz" olan bir karikatür yarışmasının jürisinde karikatürleri incelerken tam da bölgemizin bu hırçın coğrafyasını anlatan bir karikatürle karşılaşmıştım. Karikatür çizen birisi olarak bu karikatürü çok beğenmiştim.

O karikatür yarışmada ödül de almıştı.

Kompozisyonda Trabzon eski sahil yolu çizilmişti. Yolun kıvrım kıvrımlığı Yoroz burnunun oraları anlatır gibiydi. Sahili döven denizin dalgası ve yol kenarı levhaları yerleştirilmişti içerisine.

Bu levhaların birinde "Tehlikeli Virajlar" işareti, sonrakinde "Taş Düşebilir" işareti, bir sonrakinde de yamaçtan düşen bir insanın çizili bulunduğu "İnsan Düşebilir" işareti yer alıyordu.

Diyeceksiniz ki trafik levhalarında "İnsan Düşebilir" işareti yoktur.

Yoktur da karikatür sanatçısı bunu gözlemlemiş ve gereklidir diye çizdiği karikatüre koymuş.

Aslında çok güçlü bir mesaj vermişti.

Şunu anlatmak istiyordu karikatür sanatçısı; Karadeniz dağlık, dik yamaçlardan ve vadilerden oluşan bir coğrafyaya sahip. Onun için yol kıvrımlı ve bu yamaçlardan taş düşebilir. Ancak insan da düşebilir diyordu. Çünkü o yamaçlarda çalışan, tarım ile uğraşan o kadar çok insan var ki, bu insanlardan biri her an aşağı düşebilir demek istiyordu.

* Karikatürist – Yazar

Yola "Hayvan Çıkabilir" levhasını koyanlar, Aslında Karadeniz insanı için de "İnsan Düşebilir" levhasını koyabilirlerdi.

Karadenize yönelik yazılan yazılarda okuduğum olmuştur.

Karadeniz insanının o yamaçlarda ekip biçmek için kendisini iple ağaca bağıladığını ve bu şekilde toprağı kazımaya çalıştığı anlatılırdı.

Kitaptan okumak bir tarafa, bu bölgenin insanı olarak hiç de yabancı olmadığımız bir olay anlatılırdı sayfalar dolusu.

Bu coğrafyada yaşayan bir insan olarak kendi köyümden de iyi bildiğim arazi yapısı ve hamarat insanların yıl boyu süren mücadelesi artık mazide kaldı.

Dantel, dantel işlenen o yamaçlar, artık ormanlık alana dönüşmüş durumda. Ne işlenen bir arazi kaldı ne de kendini iple ağaca bağlayan insan.

Dolayısı ile artık Karadeniz eski sahil yolunun kenarına "İnsan Düşebilir" levhasını koymaya gerek kalmadığı gibi dağların yamaçlarından geçen o daracık yol da kalmadı.

Son yıllarda izlenen tarım politikası benim de köyümde ne hayvancılık bıraktı, ne sebze, ne tahıl, ne de tütün arazisi.

Son olarak fındık arazileri de yaşama son verdi verecek durumda!

Köyüm, güzelim yaylaklarında otlayan hayvanlarını, dantel dantel işlenen arazilerini, imece usulü köylünün birbiriyle yardımlaşmasını, tarlada çalışan insanların karşıdan karşıya birbirlerine seslenerek şakalaşmalarını özler oldu.

Evler ıssız, bacaları tütüyor.

Nisan ve Mayıs aylarının toprağı ısıtmaya başladığı günlerde, yaylaklara çıkmaya başlayan hayvanların meleme ve çingirak sesleri, tavuk gıdıklamaları artık yok.

Evlerden, çalkanan yayık sesleri gelmiyor.

Bir yaz günü köyümde arkası açık bir pazar kamyonunun hoparlörlerinden "Patlıcan var, salatalık var, domates var, biber var" diyerek bağırdığını duyduğumda diken diken olan tüylerim ve başımdan aşağı dökülen buz gibi suyla donup kalmıştım.

Aslında neden şaşırıyordum bilmiyorum.

Çocukluğumda harman edilen buğdayın atlar tarafından çekilen çekeğine binip dolaştığım günler çok geride kalmış, geçen zaman alışkanlıkları, paylaşımı ve yapılanları tek tek alıp götürmüştü.

Köye yağurdu ve sebzeyi şehirden götürüyordum.

Hatta içeceğim suya varıncaya kadar.

Ne pınarlar kaldı ne de çeşmeler.

Devlet eliyle getirilen suyun bırakın içilmesini, ellerinizi yıkamanız bile risk taşıyor.

Şimdi Karadeniz coğrafyasındaki bu köyler insansız.

Bir yalnızlık fisıldıyor dağ rüzgarı kulaklarınıza.

Arada bir başını kapısının kenarından uzatan elleri nasırlı ninelerimiz kaldı dedelerimizle evlerde.

Onlar da tek tük serpilmişler kenara, köşeye...

Titreyen elleriyle, bölgenin müzmin hastalığı kireçlemenin kitlediği bedenleriyle ve yaşamın çökerttiği omuzlarıyla yine ellerinde tohum tenekeleri. Arada bir, çok sevdikleri topraklarına tohum atabilmenin heyecanını yaşıyorlar. Yaz geldiğinde "Tazelik olsun" niyetine ekilen ve dikilen avuç içi kadar toprak oluyor tesellileri.

Yılların yorgunluğunu taşıyan dizlerine, ellerindeki sopaları dayanak yaparak arada bir yavaş yavaş gezinip hasret gidermeye çalışıyorlar.

Bu gün yüzeyini ot, diken saran arazilerine iç çekerek bakan bu cefakar insanlar, gönül burukluğunu yüz çizgilerine, göz yaşlarını yüreklerine akıtıyor artık.

Sadece Seyrediyorlar...

Yıllarca toprakla olan mücadelelerini;
Ellerinden kayıp giden gençliklerini;
Gurbete gönderdiklerini;

Yalnızlıklarını;

Ve bugünkü çoraklığı seyrediyorlar.

Tek teselli, anıların ufka daldırdığı gözler ve o gözlerin görebildiği uçsuz bucaksız doğal güzellikler oluyor.

ARAFİLBOYU

İsmail KANSIZ*

Aslında arkasını sağlam yere dayamıştı ama eski çağlarda adı "Mitra" diye geçen Boztepe'nin sırtı hançerlenmişti bir kere.

Boztepe'nin ne kendisine ne de arkasında durduğu Arafılboy'a faydası yoktu...

Trabzon'un denizi en güzel gören mahallelerinden biri iken terkedilmişliğin çaresizliği içinde gittikçe tükenen Arafılboyu bugün savaş sonrası enkaza dönen görüntüsü ile giderek daha da yok olmakta. Aziz Filibo adında bir "aziz" in isminden evrilip Arafılboy'a dönüşen mahallenin resmi ismi Esentepe olsa da rüzgarların eski güzellikte esmediği, denizin iyot kokusunu sokak aralarına yayacak güzelliği de kalmadı artık. Çünkü sokaklar da yok oldular.

Zaten o güzelim evlerin bahçelerindeki mandalina ve portakal ağaçları çiçeklerinin saldığı huzur verici efsunlu havanın yerini yokluğun acımasızlığı da almaya başlamıştı "yavaştan yavaştan"...

Oysa Türkiye'nin Anadolu'daki ilk üniversitesinin kurulduğu mahalle idi Arafılboyu...

Mitra dağının eteklerinde kurulu Arafılboyu yüzyıllar içinde ismini koruyabilmiş ama gelin görün ki varlığını sürdürmekte şimdilerde zorlanmakta...

Denize nazır bir balkon özelliği taşıyan mahallenin hemen kıyısında tarihi Çömlekçi Limanında Venediklilerle Cenevizlilerin ticari hakimiyet için verdikleri kavgaları izlerken de Arafılboyu yine mahalle idi.

Limana yaklaşan gemilerin güvertesinden hayranlıkla izlenen mahalle farklı medeniyetlerin izlerini taşıyordu.

Maşatlık da denir mahalleye, üzerinde barındırdığı bir zamanlar sakinleri olan insanların mezarlığından dolayı...

Bir yol geçecek dendi.
Boztepe'ye tüneller açıldı.
Viyadüklerle çift gözlü canavarın dev ayakları altında ezilen bir mahalle ortaya çıktı.
Duvar yazıları içtendir.
Kısa ve özdür.
İçinde bulunulan durumu anlatır.
Arafılboy gibi Trabzon kent tarihi ile yaşıt bir mahalle yok olmamalıydı.

Çok da güzel özetlememiş mi hâlâ yerinde ise o duvar yazısı?

Ne sevdalar yaşadık
Ne olduğunu bilmeden
Anlasana Arafılboyu
Yok oluyoruz inceden

Aslında bu bir duvar yazısı değil kaybolan bir mahallenin alinyazısı idi.

Ve o yazı duvarıyla birlikte yok oldu. Çünkü duvarlar yıkılmış, mahalle bitmiş, insanlar göçmüştü...

Nasıl bir derttir ki bu böyle? Alın yazısını taşıır da bir ömür, feryadını dile getirdiği bir duvar yazısını koruyamaz. Bir kazma bir de kürek lazımdı... Koskoca maziye yıkmaya... Ona da gerek kalmadı zaten... İnsanlar gitti, martılar uğramaz oldu, kediler de yok oldu, fareler de... Çünkü insan yoktu. Dozer için neydi ki bir duvar, bir hamlede yıkıldı gitti koca tarihi özetleyen iki satır yazıyla birlikte Arafılboy.

* Gazeteci - Yazar

Evet ne sevdalar yaşandı yüzyıllardan beri buralarda? Hepsi ayrı dillerdeydi ama hepsi de yürektendi.

Ve şimdi başka lisanlar da konuşulur oldu Arafılboy'un yıkık kirli sokaklarında...

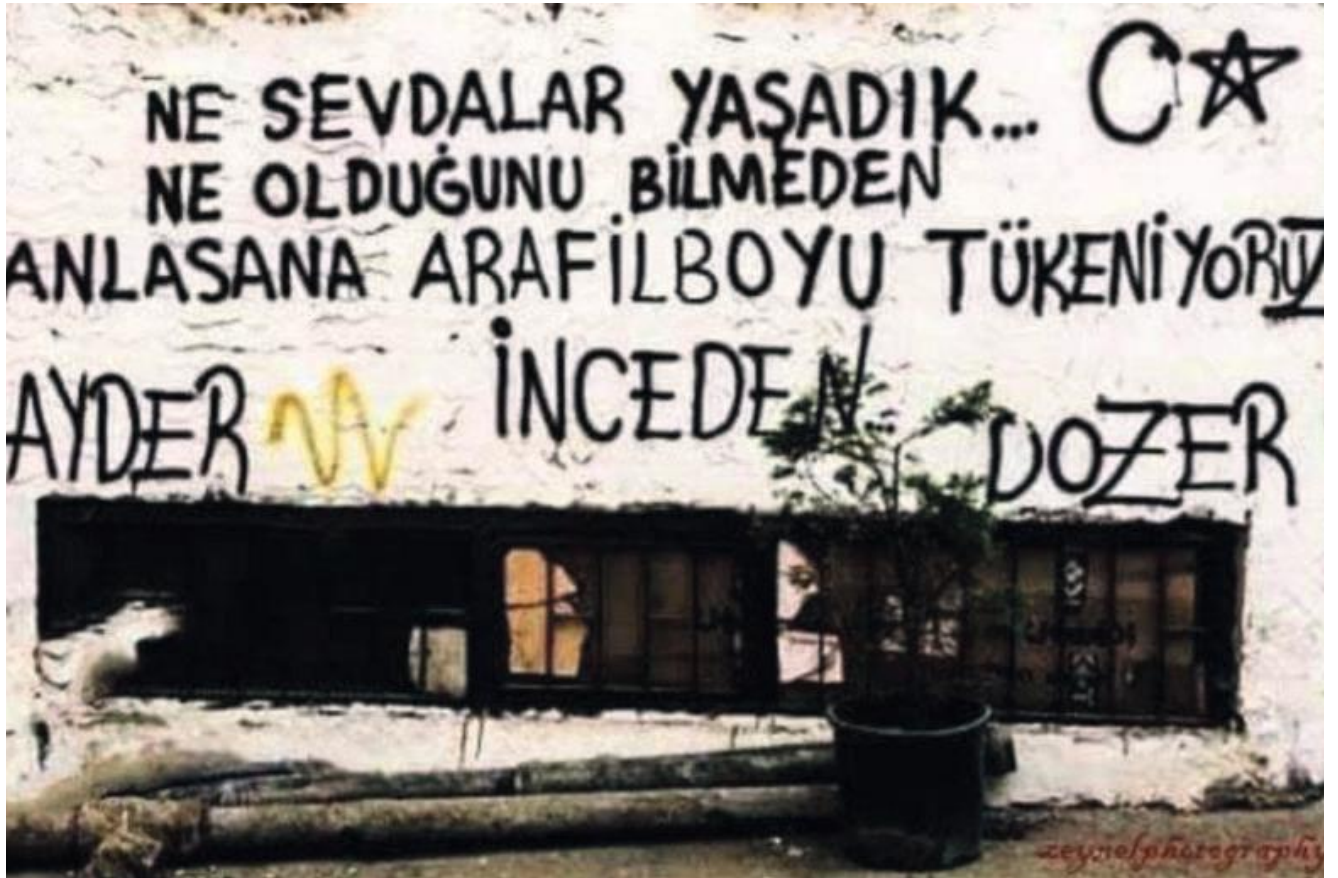
Onların kaderi de Arafılboy'a benzerdi aslında...

Hep denizden esirdi rüzgâr. O rüzgar taşırdı dünya sözcüklerindeki savaş ve barışı Arafılboy'un Boztepe eteklerinde ilk sakinlerine...

Yine yerlerinden olmuştu ve adları göçmen diye geçenler de yeniden başlamak, farklı hikayeler yazmak için yerleşmiştiler.

Ama geç kaldılar.

Arafılboyu tükeniyordu inceden...
Ve ilk sakinleri kadar şanslı değildiler.

NOKTA

Zühtü AKYILDIZ*

İnsani sorunların merkezinde hemen her zaman kadın var.

Sömürü, cinsellik ve şiddet...

Benzeri birçok gayri insani konu kadınla birlikte anılır oldu ne yazık ki.

25 Kasım - 10 Aralık " Kadına Şiddet " konusunda farkındalık yaratma günleri olarak değerlendiriliyor. Bu etkinliklerde gündeme gelen ana konu şiddet.

Şiddetin tanımlanması konusunda eksiklikler yapıldığını düşünüyorum. Şiddet, genelde sıkıştırılmış bir alana hapsedilerek tanımlanıyor.

Şiddet = dayak.

Oysa kadına; ta kız çocuğu olarak doğduğu günden itibaren uygulanan onlarca şiddet yöntemi var. Toplumdan topluma, bölgeden bölgeye şiddet gerekçeleri değişse de; cinsiyet ayrımcılığı, cinsellik, gelecek planlaması, kıyafet algılaması, ekonomik bağımsızlık, özgür birey kimliği, mahalle baskısı...

Ve benzeri başlıklar en sık başvurulan şiddet yöntemlerindedir.

Erkek egemen toplumsal düzen; ailelerdeki çocuk beklentilerinin cinsiyetini önceden belirler. Erkek... Hamilelik öncesinde belirlenen isimler, vaat edilen kurbanlar, doğmadan biçilen donlar ve daha nice hazırlıklar elbette erkek için olacaktır! Anadolu'da kız çocukları, uzun süre bu hastalıklı toplumsal anlayışın baskısı altında kaldılar. Şimdilerde bu anlayış epeyce kan kaybetmesine rağmen ne yazık ki izlerine yer yer rastlanmaktadır.

Nokta'nın hikâyesi; Karadeniz'in dumanlı vadilerinde kurulu köylerden birinde yaşandı. Evleri, erkek çocuk beklentisiyle yıllarca yanıp tutuşmuştu. Yamaca zorlukla tutunan evleri, her kız çocuğu doğumunda biraz daha sarsılıyor, vadiye doğru biraz daha kaykılıyordu adeta. Beşinci çocuğun hazırlıkları çoktan yapılmıştı; adı, Murat koyulacaktı. Dört ablası ve bütün aile Murat'larını baş tacı yapacaktı şüphesiz. Kıt kanaat geçiniyorlardı ama Murat'ları için adak bile adanmıştı. Ve muratları yine gerçekleşmedi. Aile olarak derin bir yıkım içerisindeydiler; kızlar yurduna bir kız daha.

Adını Nokta koydular, son olur umuduyla.

Nokta, dört kez hayal kırıklığı yaşayan bir ailenin, erkek evlat beklentisini bir kez daha boşa çıkartan talihsiz bir kız çocuğu.

Erkek çocuk mağduru binlerce kadersiz kız çocuğu arasına, O da karıştı. Ablalarının arasına, sevgiden yoksun olarak terk edildiğini anlamaya başladı bir müddet sonra. Daha kemikleri bile sertleşmeden "Sirtında yük taşımak" gerçeği ile tanıştı. O; oyun çağında, yük onun sirtında, yuvarlanıp gittiler. Şu işe bakın ki "aferin" bile almaya başladı, zira sirtındaki yükü her geçen gün arttırıyordu. Ve tabii ki köyde hiç kimse bu acı gerçeğe "Şiddet" olarak bakmıyordu. Bu; Nokta'ların, noktalanmayacak kaderiydi

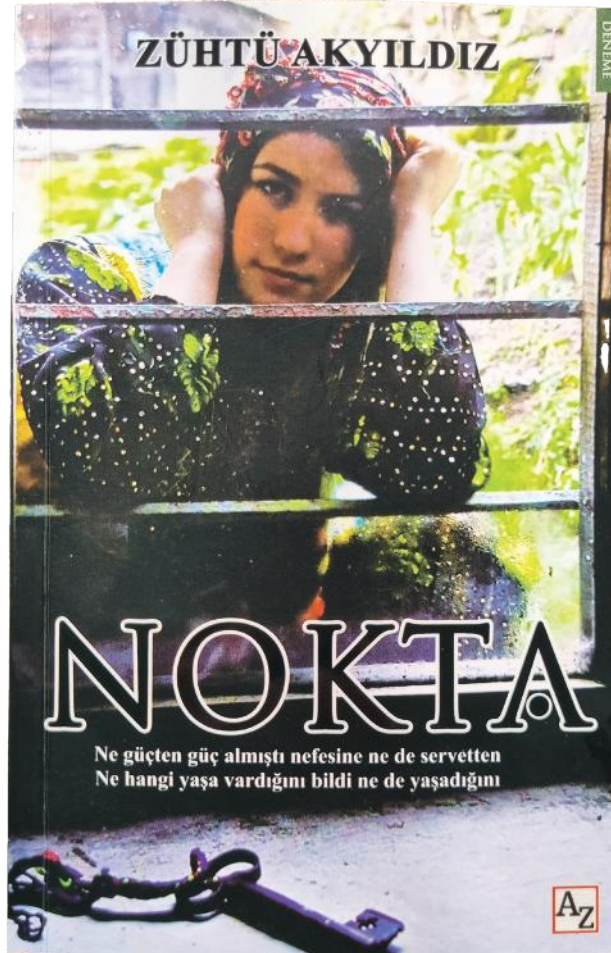
* Eğitimci - Yazar

Hayat akıp gider, sevgi yoksunu olan Nokta, yaşadıklarını içinde biriktiren bir kız çocuğu olarak ilkokulu bitirir ve en güzel anılarını orada bırakır.
Şimdi yeni şiddet alanlarıyla tanışma zamanıdır.
Allah'ın emri Peygamberin kavli ile henüz 14' ünü göremeyen Nokta, amcaoğlunu görecektir. Öyle ya arazi bölünmemelidir.
Artık hanenin bütün yükü sırtında, amcaoğluysa gurbettedir.
Henüz çocukluktan kurtulamadan çocuk sahibi oldu Nokta.

Çocuk sahibi oldu ama anne nasıl olacaktı?
Üstelik kız çocuğu sahibi olarak beklentileri boşa çıkartmanın boşluğunu da yaşamaktadır.
Amcaoğlunun gurbet dönüşleri, erkek çocuk tacizleri ve şiddet uygulamaları yaşamının bir parçasıdır artık.
Ev halkının psikolojik baskıları karşısında arazide olmayı, yükün altında kalmayı çözüm olarak görmek kaçışındadır üstelik.
İkinci, üçüncü çocukta da gerçekleşmeyen beklentiler hayatının karabasanı olacaktır.
Ey gidi Karadenizli Nokta...
Gençliğini yaşamadan, taşındın iki büklüm orta yaşa.

Orta yaş mı dediniz?
Geçmiş sarsıntılarının oluşturduğu tortular mutsuz ve umutsuz annelik çağları.
Yaşanmayan çocukluk ve gençlik çağlarından sonra "Olgun anne ve sadık kadın " beklentileri.
Nokta, her türlü şiddete direnen sabır taşı.
Nokta, kocasız ailenin temel taşı.
Nokta, kendini çocuklarına adanmış dilek taşı.

Ya sonra; sonrasını yazmak istemedim, belleğimizi yoklarsak, bu yolun "Ölüme kadar" uzandığını hepimiz anımsayacağız.

TRABZON'A GİTMEYEN TREN

Mustafa Ergin ŞAHİN*

2011 yılında bir yerel sitede kaleme aldığım ve on yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen hala güncelliğini kaybetmeyen ve son seçimlerde siyasilerin tekrar gündeme getirdiği ancak bir dahaki seçimlere kadar rafa atılmamasını temenni ettiğim bir konuyu da içeren "Trabzon'a gitmeyen trenin hikâyesi" adlı bu yazıyı siz değerli okurlarımızla paylaşmak istiyorum. Yazının konusu o yıllarda insanları televizyon ekranlarına bağlayan Cumhuriyet Dönemi edebiyatçılarından Reşat Nuri Güntekin'in eserlerinden 'Yaprak Dökümü' romanının televizyon ekranlarına uyarlanmış dizisinin final bölümü idi.

Finalde en çok yankı yapan, özellikle de yerel basında oldukça yer alan, ailenin trenle Trabzon'a dönmesi gafı olmuştu. Bir an için düşündüm acaba Reşat Nuri o zamanda Trabzon'a tren yolunun gitmediğini bilmeyecek kadar coğrafi bilgiye sahip değil miydi? Yoksa romanı yozlaştıran senaristler, aynı şekilde senaryoya bu tren yolculuğunu da kendileri mi eklemişlerdi. Bu kısmını bilemiyorum. Doğrusu çok da merak etmedim. Gerçi senaryoyu yazarlara da çok suç bulmuyorum; buralara gelmemişlerse, Trabzon gibi bir şehirde tren yolunun olamayacağına ihtimal vermemişlerdir. Ama film de olsa yıllardır otobüslerle Trabzon'a dönen biri olarak bu durum beni oldukça heyecanlandırdı. Hatta kafamda güzel hayaller de kurdum. İstanbul'dan Ankara'ya oradan da Erzurum treni ile Erzincan'a ve oradan da Fatih'in Trabzon'a gelişi gibi Zigana dağlarından aşarak Trabzon'a ulaşmanın heyecanını ve coşkusunu yaşadım yüreğimde bir an. Bu heyecan ve seveda yıllardır özlemimi çektiğim bir tutkudur yüreğimde. Umarım siyasilerimiz demir ağlarla örülemeyen bu hırçın dağları bir gün demir ağlarla örüp güzel Trabzon'umuzu tren yoluyla buluştururlar.

* Doç. Dr. RTE Üniversitesi Elektrik Elektronik Müh. Bölümü

Filmde beni düşündüren ve duygulandıran diğer bir konu da filmin sonunda dönülecek yer olarak anayurt Trabzon'un seçilmesi idi. Onlar çaresizliklerinden, umutsuzluklarından ve İstanbul'daki yaşama ayak uyduramayıp yenilmiş olduklarından, yaşama tutunmak ve hayatta kalabilmek için son bir çare olarak Trabzon'daki annelerinden miras kalan köy evine gitmeye mecbur kalmışlardı. Bu durumu düşündüğüm zaman bir an için kendimi ve hemşerilerimi şanslı hissettim; hepimizin iyi ya da kötü büyük şehirde yaşamanın zorluğundan kaçıp bir gün dönebileceği Trabzon'da bir baba ocağı olduğu için... Bizim değerini bilmediğimiz çoğumuzun sadece cenazelerde hatırladığı ve ihtiyaç duyduğu bir köyümüz olduğu için... Belki şehrin şaşaalı yaşantısı yok, belki her şey ayağının altında değil, belki kışları soğuk ve karlı, yazları yağmurlu ve yolları çamurlu... Ama tarladan toplanan lahanaları kazanda pişirip yanında biraz mısır ekmeği ile karnımızın doyacağı ya da haşlanmış patatesin yanında fasulye turşusundan yapılmış biraz bezirgân aşısı ile de gün geçirilebilecek bir köyümüz var. Başımız darda kalsa da umutlarımızı kaybetsek de dönebileceğimize...

Mutlaka etrafımızda bu durumda olan insanlar vardır. Belki çokları bu insanlara acır ya da küçük görür ama nedense ben hep imrenmişimdir onlara. O insanları, gerçeği görmüş tarikat dili ile fenafillâh seviyesine ermiş insanlar gibi görürüm. Kapitalizmin bizi içine sürüklediği daha çok çalışmak, daha çok kazanmak ve daha çok harcıyıp daha lüks bir hayat sürme gafletinden kurtulmuş insanlardır, benim gözümde bu insanlar. Aza kanaat getirip onla yetinmeyi, çalışmayı bir zevk ve ibadet olarak görmeyi ön önemlisi de şükretmesini herkesten çok daha iyi bilirler. O insanlar milletin efendisidir benim gözümde. Para, pul, menfaat, şan ve şöhret için haksızlığa ve yanlışlığa boyun eğmezler ve asla onların yüreklerini satın alamazsınız. Kim bilir belki de bu yüzden dış güçler tarımı çökertip köylüyü kendine uşak etmek, köylü gençleri fabrikalarda yok pahasına çalıştırıp sermayenin uşağı haline getirmek için ülkemizde tarıma yeterince önem verilmemiş, kırsal kalkınma bir türlü gerçekleşmemiş ve köyler hep terk edilen yerler olmuştur. Ülkemiz yıllar önce kendi kendine yetebilen bir ülke iken kendi kendine yetemez bir ülke haline gelmiştir. Amerika'dan mısır, buğday alan Avustralya'dan angut alan bir ülke haline gelmiştir.

Sonuç olarak köyün kalkınması ancak köyde yaşayan birey sayısını artırmakla olur. Bu da köylerimize sağlık, ulaşım, eğitim ve benzeri imkânları eksiksiz getirmekle olur. Çözüm ise köylerimizde istihdamı artırıcı yatırımların yapılması ve modern tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi ile mümkün olacaktır. Aksi takdirde bir gün son yaprak düştüğünde ve artık şehirlerde tüm umutlar tükendiğinde çocuklarımızın belki de dönecek bir baba ocakları bile olmayacak bu gidişle...

EDEBİYAT

BURASI ÇÖL

*içimde pamuklara sarılı
ağrısız bir hafiflik
boşluk derdim eskiden olsa
yürümüyor yüzüyorum sanki
yüzünün edilgen sokaklarında*

*hiç yaşlanmamışsın de istiyorum
bana rastlayınca şaşırıyorsun
saklambaç oynuyoruz gözlerimizde
konuşkan yalnızlığını
kaçırıyorsun*

*boyu boyuma halâ uygun
duruyor
alnında silinmemiş yol ayırımımız
adını su kuşları soruyor bana
burası çöl diyorum
ayrılıyoruz*

YAZ TATILI

Pelin Üredi - Lütfi Üredi*

Öncelikle tüm öğrencilerimizi, öğretmenlerimizi ve velilerimizi yıl boyunca gösterdikleri gayret ve performanslarından dolayı tebrik ederim.

Bir eğitim-öğretim yılının daha sonuna geldiğimiz şu günlerde, yaz tatili heyecanını yaşamayan çocuğumuz yoktur diye düşünüyorum. Öncelikle tüm öğrencilerimizi, öğretmenlerimizi ve velilerimizi yıl boyunca gösterdikleri gayret ve performanslarından dolayı tebrik ederim.

Lütfen karneyi gördüğünüzde çocuğunuzun notları ne olursa olsun ona sert tepkiler vermek yerine mevcut durumu anlamaya çalışın. Eğer bir performans düşüklüğü varsa bu sorunu çözmek için çocuğunuzla birlikte hareket edin. Aldığı notlarla çocuğunuzun kişiliğini ve ona olan sevginizi aynı teraziye asla koymayın. Başarı bir bütündür ve yaşam boyu devam eder. Çocuğunuzun aldığı notlar başarının akademik boyutunu oluşturur. Oysa akademik başarı dışında sizi ve çocuğünüzü mutlu edecek daha o kadar çok başarı çeşidi vardır ki hayatta...

Şimdi gelelim yaz tatiline;

Yaz tatili çocukların dinlenmesi ve eğlenmesi gereken bir dönemdir. Ancak bu durum öğrenmenin tamamen ertelenmesi olarak düşünülmemeli. Günlük planlar yapılırken çocukların bedensel-psikolojik-bilişsel anlamda gelişimini sağlayacak aktivitelere yer verilmelidir. Yaz tatilinde ders çalışma ağırlıklı planlardan kaçınmanız gerekiyor. "Ağırlıklı" kelimesine lütfen dikkat edelim. Yani tamamen ders çalışmayı bırakmıyoruz. Çünkü çarpım tablosunu yeni öğrenmiş bir öğrenci yaz tatilini sadece dinlenerek geçirirse yeni eğitim-öğretim yılına başladığında muhtemelen çarpım tablosunu unutmuş olacaktır. Bu nedenle bedensel-psikolojik-bilişsel alanların hepsinin yer aldığı dengeli bir tatil programı oluşturulmalı.

Tatil süresince ara verilmemesi gereken en önemli aktivite kitap okumaktır. Eğer çocuğunuz henüz okuma-yazma bilmiyor ise, siz ona kitap okuyun, okuduğunuz sayfaya ait görselleri gösterin ve anlayıp anlamadığını sorgulamak için birkaç soru sorun. Eğer okuma-yazma biliyorsa kitap okumayı günlük rutininin bir parçası yapmasını sağlayın.

Okul döneminde çocuklarımız günün büyük bir kısmını okulda geçirdiklerinden, aile bireyleriyle geçirdikleri süre sınırlı olur. Bunu telafi etmek için de yaz tatili bir fırsattır. Bu nedenle yaz tatilinde aile üyelerinin hep birlikte vakit geçirmeyi ihmal etmemeleri gerekir.

Aşağıda size fikir vermesi için yaz tatilinde yapılabilecek aktiviteler yer almaktadır. Size uygun olanlarını seçerek günlük rutinlerinizi ve programlarınızı planlayabilirsiniz:

- Tatil başladıktan sonra zihninin dinlenmesi için çocuğunuzun ders çalışmaya ortalama 15 gün ara vermesini sağlayın.
- Ailecek tarihi mekanlardan birkaç tanesini ziyaret edin. Böylece çocuğunuz ülkemizin tarihi zenginliklerini görmüş olur ve aynı zamanda kültürel değerlerimizle ilgili bilgi edinme fırsatı bulur.
- Çocuğunuzun ilgi ve yeteneğine göre bir spor ya da sanat dalı ile ilgilenmesini sağlayın.
- Yaşına, ilgi ve yeteneklerine göre mesleki bir tecrübe kazanmasına destek olabilirsiniz. Örneğin bahçe işlerinde size yardım edebilir ve böylece harçlığını kazanmasını sağlayabilirsiniz.

* Dr. - Prof. Dr. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi

- Toprak insana huzur verir. Yaz tatilinde tabiatla daha yakın olması için gezi ya da piknikler planlayabilirsiniz.
- Sevdiğiniz arkadaşlarınızla vakit geçirin. Çocuğunuzun da sevdiği arkadaşlarıyla vakit geçirmesini sağlayın. Bu tarz programlar çocuğunuzun sosyalleşmesine katkı sağlar.
- 15 gün derslere ara veren çocuğunuzun bu sürenin ardından her gün en az yarım saat ders çalışmasını sağlayın. Bu zaman diliminde yaşına ve seviyesine uygun tatil kitaplarından faydalanabilirsiniz.
- Ağustos ayının ikinci yarısından itibaren bu yarım saatin üzerine bir önceki yıl işlenen konuların tekrar edildiği bir yarım saat daha ekleyin.
- Eylül ayı itibariyle ders çalışmasına tekrar ara verin ve okullar açılana dek dinlenmesini sağlayın. Okulların açıldığı ilk gün itibariyle de yeni eğitim-öğretim yılına yönelik haftalık ders çalışma programı hazırlayın ve bu programa uymasına özen gösterin.
- Eğer ebeveynler olarak yaz tatili süresinin büyük bir kısmında çalışmak zorundaysanız, çocuğunuzun bedensel-rpsikolojik-bilişsel olarak gelişimini sağlayacak yaz kurslarından ya da yaz okullarından faydalanabilirsiniz. Ancak senelik izin döneminizde çocuklarınızla bol bol vakit geçirmeyi ihmal etmeyin.

Ve bu önerilere şunları eklemek isterim. Yaz tatilinde çocuklarımızı teknoloji kullanımı konusunda serbest bırakmayalım. Çocuğunuzla birlikte tatil boyunca teknolojiyi (tablet, telefon, televizyon, bilgisayar vb) hangi şartlarda, hangi süre aralığında ve nasıl kullanacağına yönelik bir anlaşma yapın. Hem teknoloji kullanımı sırasında hem de diğer aktivitelerde iyi bir gözlemci olun ve çocuğunuzun gözlemleyin. Ayrıca çocuğunuzun yaz tatili boyunca uyku ve beslenme düzenine özen gösterin. Gereğinden fazla esneklik sağlamak çocuğunuzun zararına olacaktır.

Yaz tatilini yukarıda bahsedilen hususlara dikkat ederek geçiren çocuğunuzun, yeni eğitim-öğretim yılı başladığındaki heyecanını ve mutluluğunu gözlemlerinden anlayacaksınız.
Tüm çocuklarımıza iyi tatiller...

5-6 MAYIS
HIDIRELLEZ BAYRAMI
Katla Olsun

PORTRE

YÜREĞİYLE DEKLANŞÖRE DOKUNAN KADIN

Varol UZLU*

Yağmurlar ülkesinde ruhunu ıslatan, umutlarını yüreğindeki en derinlere koyarken her daim hayata bağlanıp renklerini koruyan başarılı bir kadın fotoğraf sanatçısı **Tonyalı Elmas Cumcu**'nun bu topraklardaki varoluş çabası ve başarılı çalışmalarını yazalım dedik..

Tonyanın Kadıralak yaylasında muhteşem mavi yıldız çiçeğinin açma zamanları artık... Elmas Cumcu da bu çiçeklerin içindeki Asiye ablanın portre fotoğrafını çekiyor, yanına gittim.

Fotoğraf geçmişi başarılarla dolu bu yürekli Tonya kadını uluslararası alanda 280 sergileme ve 33 ödülle EFIAB unvanlı bir yetenek abidesi...

Ceset Ahmet, sobanın üstündeki demlikten iki çay yaptı bize ve son portresini çekti Elmas Cumcu. Doğduğuş bu topraklardaki sıkıntılarını ve tutunduğuş sanatı sordum ona...

Hayat kırkından sonra değil farkında olduktan sonra başlarmış meğer. **"Yüreğimle dokundum hep deklanşöre"** diyerek başladı hikayesine...

1- Fotoğrafa başlangıç hikayeniz nasıl oldu?

Fotoğraf makinesiyle tanışmam çocukluk yıllarımda babamın Almanya'dan getirdiğuş şipşak fotoğraf makinesiyle oldu. Daha sonra da filmli bir makine ve kamera getirmişti. Bu yıllarda anı fotoğrafı çekmenin ötesine geçmemiştim. Fotoğraf izlemeyi hep sevmişimdir. Misafirlige gittiğuş evlerde aile albümleri en sevdiklerimden ve daha sonraki yıllarda derneklerde fotoğrafçıların sunumlarını izlemek şeklinde devam etti.

Rahmetli ablam okula başladığında ben de onun peşine takılarak beş yaşında okula başlamıştım. Bir yıl kayıtsız gittim, ertesi yıl tüm okul başıma toplanmış beni bir alt sınıfa indirebilmek için ikna etmeye çalışmışlardı, "ben ablamdan ayrılmam" dedim, o kadar ağladım ki yaşımı büyüttüler ve biz iki kardeş aynı sırada lise ikinci sınıfa kadar okuduk. Annem, babam, iki küçük kardeşim Almanya'da ikamet ediyorlarken biz de diğuş kardeşlerimle birlikte halam ve anneannemin gözetiminde okul hayatımızı sürdürmeye çalışıyorduk. **"Kız evladı okuyup ne olacak, bir an önce yuvasını kursun."** Ailem beni evlendirmeye karar vermişti. On altı yaşında ikiz kızlarımla tanıştım.

* Fotoğraf Sanatçısı - Yönetmen

Oldukça küçük doğan kızlarımı, küvez yerine aynı şey olduğunu düşündükleri kuzinenin arkasına getirdiğim gün, zorlu bir yolun en başında olduğumu anlamıştım. Sonraki yıllarda iki kızım daha dünyaya geldi. Kızlarımla birlikte büyüdük, birlikte okuduk. İlk öğretmenleri ben oldum. İkiz kızlarım hemşire, ortanca kızım matematik öğretmeni, küçük kızım ise mimar olmuştu. Çocuklarımla birlikte büyürken yarım kalan öğrenimimi (liseyi) bitirmiştım. Hafta sonlarında Doğal ve Tarihi Değerleri Koruma Derneğiyle birlikte doğa yürüyüşlerine katılıyordum. Dernekte Güler Erüz hocamla tanıştım. Güler Hoca, **"Senin enerjin çok iyi, eğitim hayatına devam etmelisin"** sözleri ve yönlendirmesi ile alaylı olarak çıktığım bu yolu üniversitede Fotoğrafçılık okuyarak, mektepli olarak devam ettirmekteyim.

2-Fotoğraf neyi anlatmalı?

Bu sorunun yanıtı kişiye göre değişir. Bana göre fotoğraf çocukluğumda Paşa amcamın mermer parçalarına yazıp evin çeşitli yerlerine astığı özlü sözler gibidir. Kısa, öz, etkili... Söz ne kadar etkiliyse o kadar hafızada kalır. Fotoğraflar da sözün suret bulmuş halidir ve fotoğrafı çeken kişinin kelimeleridir. Kişinin özü neyse sözü de odur. Öz ne kadar fotoğrafa yansıtılırsa fotoğraf da o kadar özgündür ve sanata doğru da yol alınmış olur. Fotoğraf öncelikle onu çeken kişiyi anlatmalı, ondan izler barındırmalıdır.

3- Yaşadığınız bu coğrafyada bir kadın sanatçı olarak zorluk çektiniz mi?

Tek statüsü anne olmak olan bir ev kadınının, egoların yarıştığı bir alanda varlığını kabul ettirebilmesi oldukça zor... Tüm bu zorlukları inançla ve azimle aşmak mümkün. Bunun yanında herkes koşarak giderken ben emekleyerek ilerleyebiliyordum. İlk Fotoshop dersimde **"enter'a bas abla"** dediği zaman sevgili fotoshop hocam, **"o ne ki"** diye yanıt verdiğimde **"o kadar mı işimiz zor"** demişti. En büyük zorluğu geç kalmışlıkla kendimle yaşadım.

4-Sizce nasıl fotoğraf sanatçısı olunur? Alaylı bir fotoğraf sanatçısı olarak fotoğraf üzerine eğitimin gerekli olup olmadığını değerlendirir misiniz?

Fotoğraf sanatçısı nasıl olunurdan çok, nasıl olunmaz diye söze başlamak istiyorum. Herkesin çektiği fotoğrafları kopyalayarak fotoğraf sanatçısı olunmaz. İç sesimizi duymadan ise asla sanatçı olunmaz. İlle de sanatçı olmamız gerekmiyor. Fakat fotoğraf yöntemiyle söz söylemek istiyorsak sanatçı ve sanat akımlarını bilmemiz gerekir. Örnek aldığım, idolüm değerli hocam Mustafa Reşat Sümerkan Hocamız, resim sanatı ve ressamların yaptığı eserlerle işe başlamamı önermişti. Nitekim siz bana her ne kadar kibarlığınızdan ötürü sanatçı diye hitap etseniz de ben sanatçı olduğumu düşünmüyorum. Fakat sanatı anlamayı anlamlandırmayı seviyorum. Sanatçı olup olmadığım sorusunu ben değil fotoğraf otoritelerinin ve fotoğraf severlerin karar verebileceği bir soru olduğunu düşünüyorum. Fotoğraf otoriteleri tarafından (EFIAP) verilmiş çok sayıda ödülüm var. Sergilerime fotoğraf severlerin ilgisi ve birçok yeni sergi daveti aldığım göz önüne alınırsa sanırım fotoğraf sanatçısı olma yolunda bir şansım var.

Her alanda olduğu gibi fotoğrafta da eğitim şart. Fotoğraf sadece görmekle yapılacak bir iş değil. Bakmayı görmekten ayıramayan kimse etkili fotoğrafı göremez. Görme doğuştandır, bakma ise biriktirdiklerimizle ilgilidir. Çevresine bilinçli şekilde bakabilen fotoğrafçı; görsel keskinlik, görsel analiz ve görsel ifade yönüyle de gelişme sağlayabilir. Tüm bunlar ancak eğitimle olabilecektir.

6-Fotoğraflarınızda hangi tema var?

Fotoğraflarımda en çok da kader dediğimiz, elimizde olmayan nedenlerden oluşan, herkesin görmezden geldiği, duyulmayan sessiz çığlıkların sesini anlatmak istemişimdir. Kendimden olanı; tanıdık bildik acıları, kayboluşların hüznünü... Çok nadir de olsa küllerinden doğabilmenin sevincini...

7-Fotoğraf çekerken neler hissediyorsunuz?

Öncelikle fotoğraf çekmek benim için inanılmaz mutluluk verici... Fotoğraf çekerken dünya duruyor ve ben her şeyi unutuyorum.. Konuyu ifade edebilme biçimimdeki tercihlerimin ve vazgeçişlerimin sonucunda müthiş bir anı yakalamış ya da kaçırmış olabiliyorum.. Sonuç ne olursa olsun fotoğraf çekim anının insanı iyileştiren büyüklüğü bir yanının olduğunu düşünüyorum.

8- Neden portre fotoğrafı çekiyorsunuz?

Ben, insanların söyledikleri sözlerden çok söyleyemedikleri birçok sözü olduğunu ya da söylese de duymazdan gelen, anlaşılmayan, unutulmuş, yok sayılan duygu ve düşünceleri insanlar yüzlerinde taşırlar. Belki de portrelerinin ilgimi çekiyor olması çok bildik , çok tanıdık duyguları, bu yüzlerde görüyor olmamdan geliyordur.

1967

For Nov 67
TABZON

DEAR MAMA PLEASE DON'T
LET'S NOT MEET AGAIN SOON

9- "Eğreti Hayatlar" adlı çalışmanıza neyi vurgulamaya çalıştınız?

2016-2023 yılları arasında çekilmiş fotoğraflardan oluşan "Eğreti Hayatlar" fotoğraf sergim, (yani yerini bulamayan, hiçbir yere ait olmayan hayatlar); kentsel dönüşüm nedeniyle Trabzon'un Esentepe Mahallesi'nde yaşayan mültecilerin yerleştikleri evlerin yıkılmasıyla karşılaştıkları zorlukları anlatmaya çalıştım. "Coğrafya kaderdir" eğreti olmayan tek gerçektir onların hayatında. Trabzon sokaklarında şekillenen, sadakaya (yardım isteme, dilenme) el uzatarak büyüyen, okumayan, ezilen, hor görülen, cahil bir mülteci gençlik geliyor. Her gün biraz daha kaybolan masumiyetlerine dikkat çekmek istedim.

10 -Geçmişte gerçekleştirdiğiniz veya ileride gerçekleştirmeyi düşündüğünüz projeleri bizlerle paylaşabilir misiniz?

2016-2023 yılları arasında çekilmiş fotoğraflardan oluşan "Eğreti Hayatlar" fotoğraf sergim dışında bir de 'Zismon" (Yaşam)... Doğup büyüdüğüm yer olan Tonya'da yaşamı ve kaybolan kültürümüzü gelecek kuşaklara taşıma kaygısıyla çekilmiş fotoğraflardan oluşmuş bir çalışmadır. 2015 yılında başlamış olan çekimler halen devam etmektedir.

11-Fotoğraflarınızda işlediğiniz durumlar, olaylar ve konular nelerdir? Fotoğraflarınızı bir şeyler anlatma ihtiyacıyla mı üretiyorsunuz?

Fotoğraflarım estetik kaygılarla çekilmiş daha çok belge niteliği taşıyan fotoğraflardır. Duygu aktarımı güçlü, derdi olan kavramsal fotoğraflar da ilgimi çekiyor. Fotoğrafa gerçekçi bir yaklaşımım var.

12-Bir kadın fotoğraf sanatçısı olarak, sanatınızı ve kendinizi gelecekte nerede görüyorsunuz?

Bir kadın, bir anne, bir kardeş en önemlisi yüreğiyle bakan bir insan olarak gücüm yettiği sürece objektifimle yitip giden anlardan bir parçayı koparıp, gelecek kuşaklara aktarmaya devam edeceğim. Dünyadan geçerken, bir iz bırakabilmek... olabilir mi ? Bunu zaman söyleyecektir.

13-Trabzonspor renkleri sanatınızda ne kadar var? Bunla ilgili bir projeniz var mı?

Fotoğrafta renkleri işlemeyi seviyorum. Haliyle yüreğimizde taşıdığımız bordo maviyi fotoğraflarımıza yansımaması mümkün değil. Trabzonspor'la ilgili bir projeyi gerçekleştirmeyi istiyorum. İmkan tanınırsa her maça gelen seyircilerin portrelerini çekmek... "Bordo Mavi Yüzler" adı altında da her maç öncesi sergilemek istiyorum

A photograph of a clothing store rack. The rack is filled with various garments, including a red dress, a pink floral dress, a green dress, and a white dress. The garments are hanging on black and wooden hangers. The background is dark, and the lighting is focused on the clothes. A yellow banner is overlaid on the top right of the image.

MODA

MODA PSİKOLOJİSİ: MODADA HIZ

Alca DOKUZÖĞLU*

Moda psikolojisi insan davranışlarıyla moda ilişkisini inceler. Moda, Latince modo 'hemen şimdi' anlamında, genel olarak giyim kuşam, ayak giyim, aksesuar, makyaj, mobilya gibi popüler stil için kullanılan bir terimdir. Hızlı değişimi hedefler. Moda psikolojisi ise insan davranışlarının moda ile olan ilişkisini ya da modanın insan davranışlarına etkisini araştırır. Moda, geleceğe yöneliktir, nelerin satın alınacağına karar verir, çok hızlı değişir ve trendleri belirler.

Moda psikolojisi yeni bir kavram değil, ilk kez 1841'de William James tarafından derslerinde ve yazılarında kullanmış fakat akademik disiplin olarak üniversitelerde okutulmamış. James'e göre bireylerin kıyafet seçimi düşünülmediğinin aksine bilişsel olarak çok daha karmaşık bir aşamadan geçiyor. Hatta bireyin zihinsel isleyişiyle ilgili birçok ipucu verebiliyor. Başka bir deyişle, bireyin kıyafeti psikolojisinin dışavurumu, ruh halinin somutlaşmış hali şeklinde yorumlanıyor.

Bilişsel psikologlar beden ile zihin arasındaki ilişkiyi incelerlerken, 'bedenlenmiş biliş' (embodied cognition) tezini öne sürüyorlar. Buna göre beden zihinsel isleyişi şekillendiriyor. Yani bedensel duruşun beyne gönderdiği sinyaller biliş etkiliyor. Mesela, dişlerinizin arasına aldığınız kalem, gülerken kullanılan yüz kaslarını devreye geçireceğinden beyne gülümsediğinize dair sinyal gönderecektir, bu da dopamin salgısını arttırarak kendinizi mutlu hissetmenize sebep olacaktır. Bu bedenin bilişsel etkileyişi, giydiğimiz kıyafetlerle de ilgilidir. Yani giydiğiniz kıyafetler zihnimize sinyaller göndererek olumlu ya da olumsuz ruh halimizi etkiler. Hajo Adam ve Adam Galinsky 2012'de yaptıkları deneysel araştırmaya göre giydiğimiz kıyafetlerin düşünce, davranış ve becerilerimiz üzerine etkilerini inceliyorlar. Takım elbise giyenlerin özgüveninin arttığı ve iş motivasyonunu pozitif yönde etkilediğini söylüyorlar. Meşhur Stanford hapisane deneyi üniformanın bireyler üzerindeki etkisini inceliyor. Philip Zimbardo 1971'de, gardiyan üniforması giyen psikoloji öğrencilerinin kendilerini rollerine fazlasıyla kattığını gözlemliyor fakat deney sonucu öngörülen sınırların dışına çıkması sebebiyle iptal ediliyor. Giydiğimiz kıyafetler ruh sağlığımızı da etkiliyor hatta Nasrettin Hoca'nın da söylediği gibi 'ye kürküm, ye', kıyafetlerimizle kazandığımız 'itibar' özgüvenimizi arttırabiliyor. Yalnız, moda endüstrisinin 'hız'ı hedef alması, kıyafet alışverişini haz ve mutluluk veren bir tüketim sekline dönüştürüyor (hedonistik tüketim), bu tüketim şekli yararından çok, bireysel, küresel ve toplumsal zararlara sebep oluyor.

*Dr.

İlk kıyafet, insanoğlunun ilk günahı ile ilişkilendirilir. Yasak meyveyi yedikten sonra Adem ile Havva cezalandırılır ve birbirlerinden utanarak, incir ağacının yapraklarıyla ilk bilinen kifayeti yaparlar. Utançla doğan fonksiyonel moda, yerini 'hızlı değişime bırakmış' olsa da esas amacı insan vücudunu korumak, toplumsal ve bireysel kimlik kazandırmaktır.

"2023 yaz modası çok renkli, etnik dokunuşlarla sentezlenmiş organik kıyafetler yerini alırken, turuncu rengi her yerde göreceğiz..." sanki kehanet bildiriliyor. Sezonun renkleri önceden kararlaştırılıp kıyafetler tasarlanmış. Geçen sezonla her şey hemen hemen aynı ama kol boyları hafifçe uzatılmış, karpuz kol nerdeyse bütün mağazalarda yerini almış. Aslında sezonun modasını kimin belirlediği tartışmalı bir konu ama tasarımcılarla birlikte sosyal medya etkileyicileri (influencerlar) dünyanın en meşhur moda haftalarında, Paris, Londra, New York ve Milan gibi sezonun yeniliklerini değişik platformlarda sergiliyorlar. Senede en az iki kere yenilenen moda, 19. yy'da tekstil teknolojisinin gelişmesiyle daha da çok hızlanıyor. Böylece hızlı moda maliyette ucuz ve yelpazesi geniş ürünleri piyasaya sunarken doğaya ve topluma geri dönüşü olmayan hasarlar oluşturmaktadır.

2020 Moda Şeffaflık Endeksi araştırmasına katılan 250 büyük hızlı moda markasından sadece 5'inin (%2) "çalışanlarının geçimlerini sağlayabilecekleri ücrete ilişkin, ölçülebilir bir plan veya strateji yayınladığını" saptadı. 2020 Moda Şeffaflık Endeksi aynı zamanda, moda endüstrisinin hızlı değişen rekabet ortamını yakalayabilmek, üretimi hızlandırmak ve kâr maksimizasyonunu sağlayabilmek için ucuz emeği sömürdüklerini ve çalışanların iş güvenliğini sağlamadıklarını vurguladı. 2013 yılında Rana Plaza Bangladeş hazır giyim fabrikasının çökmesi ve 1134 tekstil çalışanın ölümü, dikkatleri moda endüstrisinin etik olmayan çalışma koşullarına çekti.

Hızlı moda aynı zamanda iklim değişimine sebep olan 3. büyük etkenlerden biri. Tekstil üretimi uluslararası havacılık ve deniz taşımacılığının birleşiminden çok daha zararlıdır (House of Common Environmental Audit Committee, 2019). Karbon salınımı global iklim değişiminin başlıca sebebi, moda endüstrisi, lif üretiminden tüketim aşamasına kadar olan tedarik zinciri boyunca büyük miktarda karbon salınımı yapıyor. Ayrıca hızlı modanın seri üretiminden çıkan ve satılmayan atık miktarı astronomik boyutlarda olduğu için çevre kirliliğinin en önemli sebeplerinden biridir.

Moda endüstrisinde karbon salınımını azaltmak için birtakım girişimler başlasa da tüketicinin de bilinçli alışveriş yapması gerekir. Tüketici, kıyafet alışverişinden, ürünün elden çıkarılmasına kadar olan bütün süreçten sorumludur. O yüzden bilinçli tüketici alışveriş yaparken hedonik tüketimin geçici hazından kendini uzaklaştırıp sürdürülebilir çözümler aramalıdır. Ünlü modacı Vivienne Westwood'un da dediği gibi 'az al, doğru seç ve uzun kullan', alışveriş alışkanlığımızın temel prensibi olmalıdır.

MODA NEDİR ?

Nazmiye AYDIN*

Oldukça karmaşık bir kavram olan "Moda" sadece kıyafetlere değil, yaşam içinde birçok şeye yansımıştır. Düşünce akımlarını ve insan isimlerini de etkileyen moda, modern yaşamın birçok alanında işlev sahibi olan ve kişisel zevkleri de içeren bir tür mekanizma gibi düşünülebilir. Kısaca bir şeyi şekillendiren bir eylem olan moda, dış görünüşü sadece kıyafet seçimleriyle değil, beden dili, saç stili ve davranışlarla da biçimlendirmektedir.

Daha dar bir tanımla moda, değişime tabi olan, egemen giyim tarzı şeklinde ele alınsa bile hikâyenin tamamını anlatabilmek hala mümkün değildir. Çünkü yeni tasarımcıların, koleksiyonların, trendlerin ve fikirlerin de dahil olduğu, sürekli genişleyen çok büyük bir bilgi kütlesi söz konusudur. Modanın geçirdiği tarihsel sürecin öyküsü anlatılırken genellikle Roma ve Antik Yunan giyim tarzlarının incelenmesinden yola çıkılmıştır. Ancak Mısır, Antik Çin ve Hint uygarlıklarından başlatılması da eşit ölçüde geçerli olurdu. Dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan insanlar uzun dönemler boyunca modeli değişmeyen, birbirinden farklı süslenme ve giyim tarzları geliştirmişlerdir. 14. Yüzyılda kapitalizmin Avrupa'da yükselişe geçmesiyle birlikte, düzenli değişimler gösteren terzilik uygulamaları önem kazanmaya başlamış, bu durum genellikle modanın başlangıç noktası olarak nitelendirilmiştir.

En temel özelliklerinden birisi zaman içinde değişmek olan moda olgusundan bahsedebilmek için bu değişimin ne kadar hızlı, hangi ölçekte ve hangi sıklıkta olması gerektiği çok açık değildir. Giyim tarzlarındaki düzenli değişim, modaya uygun giyinen dar, elit çevrelerin ayrıcalığı olmuştur. Batı Avrupa'daki kentli nüfusun çoğunluğu tarafından modaya uygun giyim benimsenmesi 18. Yüzyılda başlamış, bu tarihten başlayarak giyim elit çevrelerin bir ayrıcalığı olmaktan çıkmıştır. Batı Avrupa tarihinin bir parçası olan emperyalizm, kapitalizm ve sömürgecilik nedeniyle dünyanın geri kalanı en sonunda batıdan çıkıp, dünyaya yayılan moda akımıyla tanışmıştır.

İnsan bedeni, tüketim, teknoloji, kimlik, modernite, küreselleşme, sanat, ticaret, değişim, çevre ve politikayı da içeren moda, pek çok açıdan insan hayatına dokunmuştur. Belirli bir kültürel çevrenin içinde gelişip, kişisel zevkleri yansıtan moda, kişinin kimlik duygusu üzerinde önemli rol oynamıştır. Kişinin üzerinde taşıdığı giysiler, karşısındaki kişiye olduğu veya olmak istediği kişiyi ifade etmek için kullanılan bir bakıma ikinci cilt olarak belirtilmiştir.

Çok büyük uluslararası bir iş gücünün çalıştığı milyarlarca dolarlık, küresel bir endüstri olan moda aslında hammadde üretiminden başlayıp özel dikim balo elbiselerinden, jean pantolonlara uzanan geniş yelpazede gerçekleştirilmektedir. Üretim, dağıtım ve pazarlama etkinliklerini kapsayan bir sistem olan modadan bir endüstri ağı olarak söz etmek mümkündür. Bu bağlamda modanın dikkate alınmaya değmeyecek, boş, önemsiz bir kavram olarak görülmesi son derece yanlış bir değerlendirmedir. Anlamsız bir değişim döngüsü olmaktan çok uzak olan moda, modern toplum ve kültürün yaşamsal öneme sahip bir parçası haline gelmiştir .

*KTÜ –TMYO– Tasarım Bölümü

M.Ö. 5. Yüzyılda giyilmiş Yunan giysisi Kiton

SPOR

**Bu Dünyadan
ÖZKAN SÜMER Geçti**

**ÖZKAN SÜMER
1940 - 2020**

ÖZKAN SÜMER'İN ANISINA BU DÜNYADAN ÖZKAN SÜMER GEÇTİ

Galip DEĞERLİ*

Özkan Sümer Hoca ile hikayem 1973 yılında Tarihi Ziya Bey Sahasında başladı. Hocanın TRabzonspor alt yapı sorumlusu olduğu dönemde genç takım elemelerine katıldım ve kazandım.

Fakat gel gör ki oynamak mümkün değil. Sağ açık Gara Recep, sol açık Gaveci Recep. Antrenmanlarda varım, maçlarda yokum. Haliyle bırakmak zorunda kaldım.

Tam bu sırada TRabzon'da liseler arası futbol maçları başlar. Özkan Hoca, TRabzon'da bütün maçları izlerdi. Ben de Affan KİTAPÇIOĞLU lisesinde oynuyorum ve her maç iki, üç gol atıyorum.

Ve TRabzon liseler arası futbol maçlarında finale kaldık.

Final maçını TRabzon Lisesi ile oynadık. TRabzon lisesinde Cengiz AKÇAY, Cemil CANALIOĞLU, Serdar BALI ve Selim ŞENER gibi zamanın iyi futbolcuları var.

Ve final maçını benim attığım gollerle 2-0 kazanıp şampiyon olunca, hoca haber gönderir. **"Söyleyin o çocuğa, gelsin başlasın."**

Böylece Özkan hoca ile hikayemiz yeniden başlar.

Genç takım, genç karma, amatör takım, amatör karma takımları ile büyük başarılarla birlikte imza attık.

Ve tabii ki TRabzonspor ile de Lig Şampiyonluğu.

Ama 1975 yılında TRabzon karması olarak Belçika'da Liman Şehirleri Kupası ve 1976 yılında Almanya Mönchengladbach'da genç takımlar şampiyonlukları var ki unutmak mümkün değil.

Bunlardan Belçika'da Queens Park Rangers FC ile oynadığımız final maçı sonrası İngiliz Teknik Direktörün, Özkan Hocayı tebrik ederek; **"Ben bu kadar mükemmel bir takım görmedim"** söylemini unutmak mümkün değil.

Hayatını futbola adanmış bir görev insanıydı Özkan SÜMER.

Bugün maalesef aramızda yok.

Hocanın vefatına engel olamazdık, öyle bir gücümüz de yok.

Ama Özkan Hoca yaşarken onu şahika yapan, değerleri kaybettik. Tarihi Ziya Bey sahası, amatörün yuvası Yavuz Selim sahası ve mabedimiz H. Avni AKER. Ne yazık ki bugün bunların hiçbiri yok. Halbuki TRabzon futbolunun ve tarihin canlı tanıklarıydı. Yazık!

Tarih de, Özkan Hoca da gözlerimizin önünde avuçlarımızdan kayıp gitti. Bugün ise elimizde ne tarihimiz kaldı, ne de tarihin ayak izleri.

Sadece eski resimler. Bakıp bakıp duruyoruz.

Koruyamadık bu kutsal değerlerimizi, başaramadık maalesef.

Acımız ve fevranımız bundandır ve katmerlidir dostlar!

Hele ki o Ziya Bey sahası; TRabzonspor'un kurulduğu yer, TRabzonspor'un hafızası ve TRabzonsporluların toplanma merkeziydi.

* Trabzonsporlu Eski Milli Futbolcu

Ayrıca stratejik önemi çok büyüktü. Zira, TRabzonspor'un şampiyonluklara ambargo koyan kadrosu (ikinci kuşak) Özkan Hoca ile burada hayata geçti.

Kaldı ki çalışanların mesai saati bitimi ve okulların dağılma saati olan 17:00 gibi izleyenlerin yer bulmakta zorlandığı Ziya Bey sahasındaki Özkan Hocanın o iddialı maçlarını ve o karnavalı unutmak mümkün müdür?

Evet dostlar; 1973-2020 tam 47 yıllık bir yoldaşlık bizimkisi.
Peki nasıl biriydi Özkan SÜMER?

Esasında; o granit gibi sert görüntüsünün arkasında sevecen ve nüktedan başka bir kimliğe sahipti. Ama o sert yapısını işinde hep korudu ve bundan hiç ödün vermedi.

Almanya'da; sinirlendiği Alman sürücüyü bizim otobüsün şoför camından dolu kola kutusunu atarken, kutuyu bizim şoförün kafasına vurması güzel bir anıydı...

H. Avni AKER stadını genç takım antrenmanı için istediğinde, olumsuz yanıt alınca, **"bana keseri getirin"** deyip, asma kilidi kırarak kadar gözü kara...

Sebatspor İkinci Ligdeyken (bugünkü Birinci Lig) merhum Ergun KANTARCI ile iddiaya giren ve ikinci lig takımına genç takımı ile meydan okuyacak kadar takımına ve yarattığı esere güven duyan ve özgüvenli...

Maç mı? 2-1 kazandık ve Ergun Ağabey Sebatspor soyunma odasının kapılarını tekmelemişti.)

"Kimse okulundan geri kalmasin, antrenmanlari aksatmasin" diye, Ziya Bey sahasını ışıklandırıp akşam antrenmanlari koyacak kadar çağdaş ve ileri görüşlü...

"Kapalı spor salonuna gelin, hesap vereceğim" diyerek beş bin kişiyi topladığı salona tek başına yürüyerek gelip, "yuuh"larla başladığı toplantıyı alkışlarla bitirip, yine salonu tek başına yürüyerek terk edecek kadar cesur ve yürekli...

"İncecikten Bir Kar Yağar" ve "Senede Bir Gün" şarkılarını dinlerken kendinden geçecek kadar romantik ve duygusal...

TRabzonspor sahipsiz kaldığında, profesyonel olarak yaptığı Teknik Direktörlük mesleğinden vazgeçerek, hiçbir menfaat beklemeden TRabzonspor Başkanlığını sahiplenecek kadar TRabzonspor sevdalısı...

Kısaca; Ziya Bey sahasından yola çıkarak; alt yapıdaki tüm şampiyonluklara, Profesyonel Türkiye Ligi Şampiyonluklarından, A Milli Takım Teknik Direktörlüğüne ve TRabzonspor Kulüp Başkanlığına uzanan bir başarı öyküsüdür Özkan SÜMER.

"TRabzonspor büyüklerle sevişerek değil, savaşarak büyük olmuştur." gerçeğini tüm dünyaya haykırmıştır. Ve bugün halen hepimizin kulaklarında çınlamaktadır.

Yine merhum Kazım KOYUNCU'nun **"TRabzonspor bizim gözümüzde yenilmez bir devdi. Hatta o kadar güçlüydü ki statükoyu bile yenmişti."** sözleri TRabzonspor'un büyüklüğünün en büyük kanıtıydı. Lakin statükoyu bile yenen o büyük kulüp, maalesef bugün statükonun bir parçası haline gelmiştir.

Şayet hoca yaşıyor olsaydı; üretmeden, sadece tüketime dayanan ve astronomik ücretlerle kurulan bu statükocu düzene acaba ne derdi?

Bizler Özkan SÜMER'i; futbolcu, teknik direktör, TRabzonspor Kulüp Başkanı olarak hep büyük başarılarıyla tanıdık.

Fakat büyük başarılarla giden yollar sarp ve dikenlidir.

Ayrıca büyük bedeller de ödersiniz. Ama bunu kimseler bilmez ve siz göz yaşlarınızı içinize akıttırınız.

Alt yapı sorumlusuyken Ziya Bey sahasında 18 saate varan çalışma temposu, TRabzonspor Teknik Direktörüken tüm zamanını takımına harcayan, TRabzonspor Kulüp Başkanı olarak neredeyse kulüpte yatacak durumda yaşayan bir kişi sizce nasıl bedeller ödemiştir.

Biliyor muyuz? Hayır. Sadece eleştirdik ve yorumlar yaptık.

Oysa Özkan Hoca evini, eşini, çocuklarını dostlarını ihmal etmiştir ama TRabzonspor'u hiç ihmal etmemiştir.

TRabzonspor'da çok teknik direktörler çalıştı, hepsini gördük ama çoğunu tanımıyoruz. Yalnızca Özkan SÜMER Hocayı ve Ahmet Suat ÖZYAZICI Hocayı tanıyoruz. Çünkü onlar bizlerden biri. Ve saygıya dayalı hoş bir rekabetleri de vardı. Bu arada, Ahmet Suat Hocamı da minnet ve rahmetle anıyorum.

Evet dostlar, bir futbol devrimcisini yeniden andık. Bugün aramızda değil. Ama yolu sevgiden ve futboldan geçen herkesle bir gün, bir yerde mutlaka buluşacağız. Ama burada ama orada. Ben inanıyorum.

Halk şairi Nazım HİKMET RAN bazı ölümleri şöyle tasvir eder.

“Öyle ölümler vardır ki ben onların öldüklerini düşündükçe vakit olur yaşadığımdan utanırım.”

Takdirlerinize...

Ve bu dünyadan Özkan SÜMER geçti.

Ne kadar anlatsak yetmez, kelimeler kifayetsiz kalır.

Bundan dolayı Özkan Hocayı, sizlere bir cümle ile anlatıp yazımı sonlandırıyorum.

“Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz.”

Anısına saygıyla...

Başarı odaklı hayatımızda eksik olan şey: Kendimiz.

KISSADAN HİSSE : BECKENBAUER'İN OĞLU OLMAK

Alman futbolunun yetmişli yıllardaki efsane ismidir Beckenbauer.

Yakışıklı, başarılarla doymayan, kazanmadık kupa bırakmamış futbolun profesörü üç çocuk babası bir adam...

Oğlu Stefan büyümüş, babasının izinden giderek futbolcu olmuştur.

Ancak babası stada gelip oğlunun maçlarını izleyemez.

Stephan 29 yaşında futbolculuk kariyerini sonlandırır ve altyapıda hocalık yapmaya başlar. Futbolu sakatlık nedeniyle bırakmış, babasıyla sürekli kıyaslanmış ve futbolculuk başarısı hep aşağı çekilmiştir.

Baba Beckenbauer jübilesini yapınca Alman futbolunun başına geçer ve yüksek başarılarına devam eder. Dünya şampiyonlukları ve daha bir çok başarılar kazanır.

Ve o başarılı adam, artık futboldan ayrılıp evine dönmeye karar verir.

Ailesiyle mutlu yaşamayı hayal eden Franz Beckenbauer, kısa bir zaman sonra oğlu Stefan'ın kanser olduğu haberiyle sarsılır.

Amerika'dan Avrupa'ya bütün dostlarının sahiplenmesiyle oğlunu muayene ettirmediği doktor kalmaz. En son Fransa'da hastane merdivenlerini çıkarken Stefan biraz bitkin, merdivenlere yığılır.

Kendisini tutup kaldırmak isteyen babası, Stefan'ın ağzından dökülen şu sözlerle sarsılır:

“Baba, biliyor musun, senin kazandığın kupaları biz hiç seyretmedik. Sen maçları kazanıp kupa kaldıracağın zaman annem televizyonun açık olduğunu fark ederse televizyonu kapatırdı. Biz senin kupalarını hiç sevmedik baba” der.

Dünya futbolunun yıldızı, bir sözü iki edilmeyen koskoca Beckenbauer Fransa'da bir hastane merdiveninde oğlundan duyduğu bu sözler üzerine hüngür hüngür ağlamaya başlar.

Aradan geçen üç ay zarfında oğlu Stefan'ı kaybeder Beckenbauer.

O günlerde kimselerle görüşmek istemez.

Kendisiyle konuşma fırsatı bulanlara şunu söyler;

"Kazandığım bütün kupalarımı alın, bana Stefan'a sarılabileceğim iki dakika verin..."

Verebilir misiniz?

Sakın unutmayın!

Her büyük başarının arkasında, ödenen büyük bedeller, yaşanan büyük dramlar vardır.

1453

İstanbul'un Fethi
Kutlu Olsun

DOĞAL AFETLER

HEYELAN, TAŞKIN VE SELLER KARADENİZ BÖLGESİNİN KADERİ MİDİR?

Sadettin KORKMAZ*

Karadeniz Bölgesindeki yerleşim alanlarını bekleyen tehlikelerin başında heyelanlar, seller ve taşkınlar gelmektedir. Her gün, heyelan sel ve taşkınlarla ilgili haberler medyamızda yer almakta ve zaman zaman facia boyutuna ulaşan olaylar meydana gelmektedir. Bölgemizin topografik yapısı, yerleşim alanlarının dağınık oluşu ve yanlış yerleşimler, bilinçsizce yapılan kazılar ve dere yataklarındaki yapılaşma nedeniyle bu felaketlerin oluşması kaçınılmazdır. Özellikle bahar aylarına doğru meydana gelen aşırı yağmurlar sel ve taşkınlarla neden olduğu gibi birçok heyelanı da tetiklemekte ve toprak kaymalarına neden olmaktadır.

Heyelanlar

Karadeniz Bölgesinde yıllardan beri meydana gelen heyelanlar can ve mal kayıplarına sebep olmuştur. Bölgemizde 1929 yılı Temmuz ayında Of-Sürmene dolaylarında aşırı yağışlar sonucu birçok heyelan meydana gelmiş ve bunun sonucu olarak Of'ta 134 kişi ve Sürmene'de 12 kişi ölmüş, 2500 civarında ev ve bütün köprüler yıkılmıştır. 1950 yılında Sera heyelanı meydana gelmiş ve bunun sonucu olarak Sera Gölü oluşmuştur. 1988 yılında Maçka Çatak heyelanında 64 kişi, 1998 yılında Sürmene Beşköy heyelanında ise 30 vatandaşımız vefat etmiş ve çok sayıda bina yıkılmıştır. 17 Mart 2015'te Sivas'ın Koyulhisar ilçesine bağlı bir köyde heyelan sonucu 16 vatandaşımız ölmüş ve çok sayıda ev toprak altında kalmıştır. Bunlardan başka bölgemizde birçok küçük ölçekli heyelan meydana gelmiş ve çok sayıda can ve mal kaybı olmuştur.

Bu felaketten kaçınmanın yolları var mıdır? Hangi tür önlemleri alırsak bu felaketten kurtulabiliriz? Her zaman heyelan olur mu? Bu sorular daha da uzayıp gidebilir. Kısaca heyelan, yamaçlarda belirli bir yüzey boyunca meydana gelen kayma hareketidir. Heyelanlar daha çok gevşek ve ayrık malzemelerden oluşan zeminlerde meydana gelir (Foto-1). Meydana gelen heyelanın büyüklüğü ve hareketin hızı, yamaç eğimi ve zemindeki su miktarı ile orantılıdır. Şev ve yamaçlardaki kütlelerin dengesine etki eden birçok faktör vardır. Bunların başlıcaları kaya türü ve bileşimi, jeolojik yapısı, kayaçlardaki çatlaklar ve süreksizlikler, yüzey ve yeraltı sularının varlığı, kayaçlardaki basınçlar ve gerilmelerdir.

Yamaçlardaki kütlelerin hareketinde birçok faktör etkili olur. Bunlar, yamaçlarda bilinçsizce yapılan kazılar, yamaç tabanlarının sular tarafından oyulması, yamaçlara doğal ya da yapay ek yük bindirilmesi, yamaçlardaki bitki örtüsünün kaldırılması, depremler, suni patlatmalar (taş ocağı vs.), aşırı yağışlar ve suların birikmesi gibi. Heyelanları önlemek için çeşitli tedbirler alınabilir. Bunların başlıcaları arasında; kayma tehlikesi bulunan arazinin topuk kısmına yük koymak ve sağlamlaştırmak, yamaç ve şevleri çeşitli yöntemlerle korumak, şevleri uygun biçimde düzenlemek, suları direne etmek, şev ve yamaçları çeşitli yöntemlerle sağlamlaştırmak ve yamaçların dengesini bozan kazı yapmamaktır.

Ülkemizdeki heyelanların büyük çoğunluğu Karadeniz Bölgesinde meydana gelmektedir. Başka bir deyişle Karadeniz Bölgesi ülkemizin heyelan potansiyeli en yüksek olan bölgesidir. Bunun en önemli nedeni topografik yapısından ileri gelmektedir. Bu topografik yapıya insanların neden olduğu kazılar ve yüklemeler eklenince heyelanların meydana gelmesi kaçınılmaz oluyor.

Bilindiği gibi, Karadeniz Bölgesinde köy ve mahalleler ile evler çok dağınık bir yerleşime sahiptir. Bunun sonucu olarak her tarafa gelişigüzel yollar açılmıştır. Kayaçların türü, jeolojik yapıları, katmanların eğimleri, kırık ve çatlak sistemi gibi çok önemli parametreler dikkate alınmadan açılan yollar, daha sonra heyelanların ana tetiklenme mekanizmasını oluşturuyorlar. Ayrıca bu yollar yağın yağmurların akışını sağlayan birer kanala dönüşüyor.

*Prof.Dr. KTÜ Emekli Öğretim Üyesi

Foto-1 : Heyelan nedeniyle trafiğe kapanan bir karayolu

Bölgemizde heyelanları tetikleyen başka bir mekanizma da bilinçsizce açılan bina temelleri ve buralarda yapılan çok katlı binalardır. Yamaçlara ağır yüklerin binmesi kaymaları hızlandırmaktadır. Buna ilişkin bölgemizden çok sayıda örnekler vardır. Bugün hangi vadiye girerseniz girin yamaçlarda çok katlı binaları görebilirsiniz. Bunlar hem mimari ve çevresel açıdan kirlilik oluşturmakta ve hem de heyelan tehlikesi taşımaktadır.

Yaşadığımız bu bölge, topografik yapısının dik oluşu ve bol yağışlı olması nedeniyle her zaman heyelan bakımından risk altındadır. Bu tehlike ve riskleri en aza indirmenin yolları arasında bilimsel temel jeolojik bilgilere dayalı olarak gerekli tedbirleri almak ve kurallara uymaktır. Yerleşim alanları kurulurken, bina temelleri ve yeni yollar açılırken mutlaka ve mutlaka bölgenin ve o çevrenin jeolojik yapısı dikkate alınmalıdır

Taşkın ve Seller

Karadeniz Bölgesinde heyelanların yanı sıra doğayı ve yerleşim alanlarını tahrip eden olaylardan bir diğeri de vadilerde ve derelerde meydana gelen taşkınlar ve sellerdir. Bilindiği gibi, özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi dik topografik yapısı nedeniyle arazi kullanımı ve yerleşimleri açısından önemli sorunlarla karşı karşıyadır. Bu nedenlerden dolayı vadi tabanları ve dere yataklarında yerleşim alanları kurulmuş ve yapılaşma süreci hızlanmıştır. .

Vadiler ve dere yatakları jeolojik süreç içinde gerekli dengeye ulaşmış ve bugünkü durumlarını kazanmışlardır. Dere yataklarından malzeme alınması, kazılar yapılması ve yapılaşma sonucu doğal denge bozulmaktadır. Özellikle akarsu yataklarından büyük ölçüde malzeme alınması hem akarsu yatağının ve hem de buraya komşu olan yamaçların dengesine olumsuz etkiler yapmakta ve kaymalara neden olmaktadır. Bundan başka birçok dere yatağı doldurulmakta, derelerin yönü değiştirilmekte ve dereler maksimum akış debilerinin sığamayacağı genişlikte dar kanallara sokulmaktadır. Bu cebri kanallar, bol yağışlı dönemlerde taşmakta, bunu sonucu olarak binalar, ekili alanlar ve çevre sel ve taşkınlar altında kalarak mal ve can kaybına neden olmaktadır.

Dere yataklarında yaşanan başka bir sorun da buralara aşırı miktarlarda malzeme dökülmesidir. Aşırı yağmurlarla derelerin taşması sonucu, dökülen gevşek malzeme sularla birlikte çamur ve moloz akmaları şeklinde dere yataklarını doldurmakta ve önüne çıkan her şeyi tahrip etmektedir. Açık yüreklilikle belirtmek gerekirse, Dünyanın hiçbir yerinde akarsu ve dere yataklarının bu kadar tahrip edildiği başka bir ülke yoktur. Çünkü buralar korunması gereken doğal ortamlar arasında kabul edilmektedir.

1989 yılında Trabzon ve çevresinde meydana gelen sel ve taşkın felaketi hepimizin hatırladığı bir olaydır. Bu taşkınlarda Değirmendere ile Kalenima derelerin taşması sonucu bölgede birçok ev ve işyeri ile ekili alanlar sular altında kalmış, köprüler yıkılmış ve insanlar ölmüştür. Benzer sel ve taşkın olayları Giresun, Ordu ve Rize illerinde de zaman zaman yaşanmaktadır.

Bir başka büyük sel ve taşkın felaketi de 2021 yılı Ağustos ayında Kastamonu Bozkurt ilçesinde meydana gelmiş olup, 70 insan ölmüş, yüzlerce bina yıkılmış, köprü ve yollar tahrip olmuştur.

15 Mart 2023 tarihinde aşırı yağış sonucu meydana gelen sel ve su baskınlarında Adıyaman ve Şanlıurfa'da toplam 21 kişi hayatını kaybetmiş olup, 3 bin konut ve iş yeri ile çok sayıda araç zarar görmüştür (Foto-2).

Foto-2 : Urfa şehir merkezinde dere yatağı taşkını

Bu taşkın ve sel felaketinin bu boyutlara ulaşmasının başlıca sorumlusu insanların dere yataklarında neden olduğu bilinçsizce yerleşim ve yapılaşmadır. Yasal açıdan dere yataklarının önemli bir kısmı hazine arazileridir. Buna rağmen gerek bazı kamu kurumları ve gerekse vatandaşlar bu alanları çeşitli amaçlar için kullanım yoluna gitmektedirler.

Gelecekte bu derelerde taşkın ve sellerin olması kaçınılmazdır. Çünkü bölgenin çok yağışlı olması ve akarsu yataklarının dengesinin bozulması nedeniyle bu felaketler periyodik olarak devam edecektir. Yine bu dereler taşacak ve yine mal ve can kayıpları olacaktır. Bu felaketlerin belirli aralıklarla tekrarlanacağı gerçeği ortada olduğuna göre mutlaka bazı adımlar atmamız gerekecektir. Kısacası zararın neresinden dönülürse kârdır. Bu nedenle dere yataklarının bilinçsizce tahrip edilmesine, doldurulmasına, yapılaşmaya ve yerleşime açılmasına kesinlik izin verilmemelidir. Yapılacak düzenlemeler bilimsel ve teknik bilgiler kullanılarak yapılmalı ve yasal bir temele oturtulmalıdır.

Burada yine en önemli görev kamu kuruluşlarına ve özellikle yerel yönetimlere ve idarecilere düşmektedir.

Felaketlerin birçoğu, insanoğlunun doğaya verdiği bilinçsizce zararların geriye tepmesinin bir sonucudur. Siz doğaya ne kadar çok zarar verirsiniz, o da daha fazlasını size geri verir. Yazımı Kanadalı astrofizikçi ve popüler bilim insanı Hubert Reeves'in bir sözüyle bitirmek istiyorum: "Doğayla savaş halindeyiz. Eğer kazanırsak, kaybedeceğiz."

5 HAZİRAN
DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ

AKADEMİK | ARAŞTIRMA

BİTKİLERİN SERGİLENDİĞİ ÖZEL ALANLAR; BOTANİK BAHÇELERİ

Öner DEMİREL*

BOTANİK: bitkileri inceleyen bilim dalıdır.

BOTANİK BAHÇESİ:

İngiliz botanikçisi V. Heywood

- "dünyanın doğal ve kültür bitkilerini bahçenin amaçlarına uygun olarak belli bir düzen içinde yetiştiren, bunları çocuklara, öğrencilere ve halka tanıtarak onları eğiten, bitkiler üzerinde değişik amaçlı bilimsel araştırmalar da yapan kuruluşlar"

Botanik bahçeleri temel olarak;

- Bilimsel (araştırma ve koruma),
- eğitsel (öğretim ve kültür) ve
- rekreasyonel (pasif ve aktif aktiviteler) açıdan önemli işlevlere sahiptir

- Aynı zamanda, bilimsel araştırmalar yapan, bir araştırma enstitüsüdür.

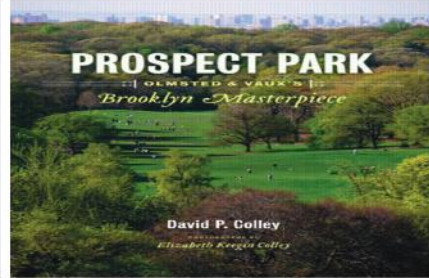

* Prof.Dr. Kırıkkale Üniversitesi

- İçinde sergilenen bitkilerin yaşayıp geliştiği bir açık hava müzesi olarak kabul edilebilir.

- Rekreatyonel ve yaratıcı etkinliklere olanak sağlarlar

insanlarca değıştirilmemiş, yozlaştırılmamış olan, doğal güzelliklerini koruyan, genellikle kent dışı yerler.

Doğalı-doğal ortamları, türleri, yaşam alanlarını ve sayısız ekosistemleri yerinde koruma yaklaşımı (in-situ)

BOTANİK BAHÇELERİ

Uygun yaşama ortamlarının yapay olarak yaratıldığı sınırlı büyüklükteki alanlar
Yapay koruma yaklaşımı (ex-situ)

- kent yaşayanlarının doğaya olan özlemlerinin bir ifadesi olarak kent yeşil ağının çok güçlü bir parçası,
 - kentsel ekosistemin biyolojik bir yaşam adası ve
 - yeni bir canlı yaşam çevresi olarak kentlerin değişen ve gelişen yeni yüzünde insan yapısı çevreye tepki olarak
- DOĞA'yı temsil eden, **kente armağan** bir yapılanmadır.

Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Örgütü (BCGI) botanik bahçesinin tanımını;

- bilimsel araştırma, koruma, sergileme ve eğitim amaçları için
- canlı bitkilerin dökümanlı koleksiyonlarını içeren kuruluşlar olarak tanımlamışlardır.

BCGI, Dünya üzerindeki 460 botanik bahçesini içine alan devletlerüstü bir uluslararası organizasyondur.

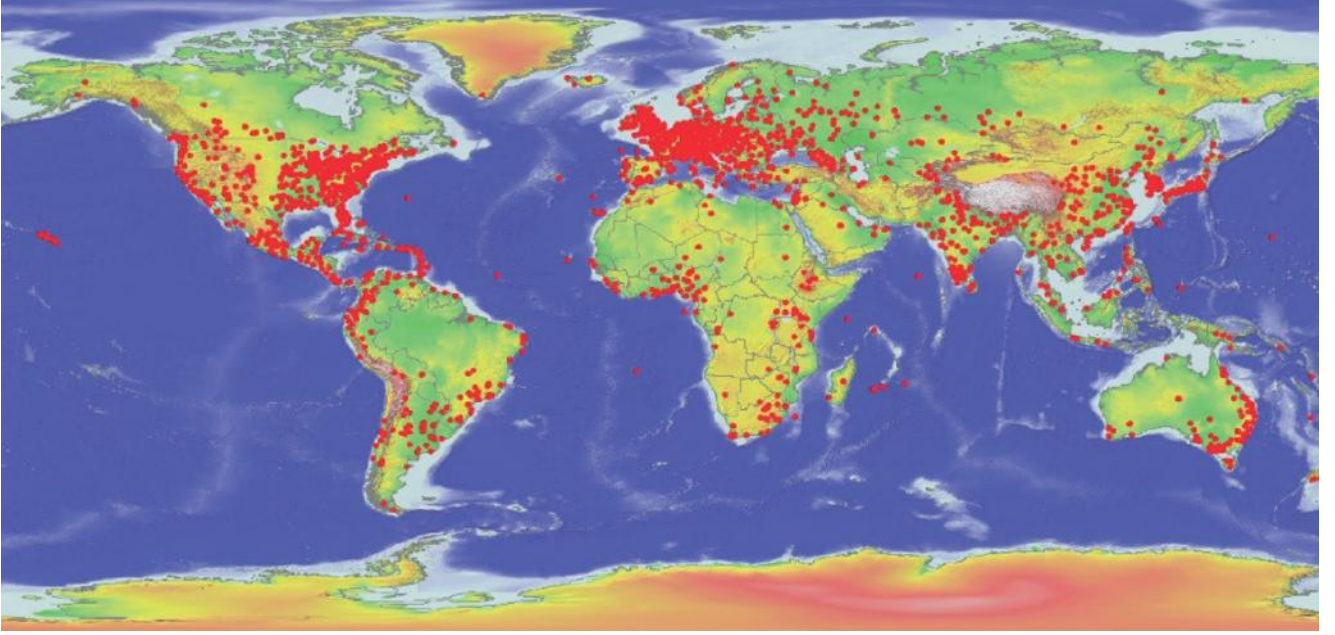
BCGI, kendisini **biyolojik çeşitlilik programları** ve muhafazası içindeki botanik bahçesinin rollerini arttırmaya adanmıştır.

BCGI, düzenli yayınladıkları ve farklı tarihlerde düzenledikleri kongreler ile etkinliklerini devam ettirmektedir.

Dünya'da sayıları **3000'i aşkın olan** botanik bahçelerinin her yıl **500 milyondan fazla ziyaretçisi** bulunmaktadır.

Botanic Garden Conservation International (BGCI) verilerine göre Dünya genelinde 3500'ün üzerinde botanik bahçesi, arboretum, park ve/veya tohum bankası vardır. Botanik bahçeleri değişen iklim koşulları ve yeni yaşam ortamlarına uyum, göç olasılıkları, fenolojik değişimlerin gözlemlenmesi ve bu değişimlerin değerlendirilmesi yanında şehirlerdeki bitki çeşitliliğinin yönetilmesinde de anahtar bir rol üstleneceklerdir.

Günümüzde bu bahçelerin dağılışına bakıldığında küre üzerindeki çeşitli özelliklere göre eşitsiz bir dağılış dikkati çekmektedir. Bahçe sayısı en fazla olan ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir. Burada 900'den fazla botanik bahçesi vardır. İngiltere, Çin, Avustralya, Hindistan, Kanada, Meksika, İtalya, Rusya ve Almanya 100'den fazla botanik bahçesine sahip olan diğer ülkelerdir (Avcı and Avcı, 2019).

Günümüzde Botanik Bahçelerinin Küresel Dağılışı

Botanik bahçelerinin sahip oldukları canlı bitki kaynakları son derece değerlidir. Giderek artan nüfusun beslenmesi anlamında botanik bahçeleri gelecekte ihtiyaç duyulacak geri dönüşler için kesinlikle büyük bir potansiyel sunmaktadır. Bu fonksiyonlar botanik bahçelerinin görevinin önemli ve kritik bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bitki çeşitliliğini ve faydalarını büyütme, koruma ve iyileştirme konusundaki bu uzun vadeli potansiyeli nedeniyle botanik bahçelerinin Antroposen'deki önemleri büyüktür (Cannon ve Kua, 2017).

ARBORETUM: odunsu bitkiler koleksiyonu

“ağaçlar ve ağaççık veya çalı gibi bitkilerin yetiştirilmesine adanmış botanik bitki bahçesi”

Atatürk Arboretumu-İstanbul

HERBARYUM: kurutulmuş bitki müzeleri

BOTANİK BAHÇELERİNİN GELİŞİMİ

İlk önceleri

- daha çok tıbbi bitkileri halka tanıtmak ve
- onlar üzerinde çalışmalar yapmak üzere kurulmuş olan bu bahçeler,
- daha sonra yetiştirilen başka bitkileri de sergilemek üzere belirli prensiplere göre düzenlenmiştir.

Hemen hepsi **şehirlerin içinde kurulmuş** olan botanik bahçelerinde bitkiler **küçük alanlarda**, belirli **geometrik şekillerde**, bitki **taksonlarına** göre **taksonomik** (sınıflandırmaya dayalı) bir anlayışla düzenlenmeye başlanmıştır.

İlk kurulan botanik bahçeleri, daha çok araştırma temelli olup araştırmaya dönük çalışmaların yapıldığı araştırma enstitüleri vardır. Klasik Avrupa Modeli botanik bahçeleri olup

- Canlı bitkilere ait koleksiyonlar dışında, herbaryum, kütüphane, araştırma laboratuvarları ile tipik
- Birer araştırma enstitüsü olarak işlemeye başlamışlardır.

Örnek olarak; (Zürich Botanik Bahçesi, Meise Botanik Bahçesi (Brüksel), Cambridge Botanik Bahçesi (Londra) verilebilir.

Üçüncü grup botanik bahçeleri ise daha çok eğitim ve araştırma amaçlı özelliği de olan bahçelerdir. Tipik örnek dünyanın en tanınmış bahçelerinden birisi olan Londra'daki Kew Kraliyet Botanik Bahçesi ile yine tanınmış bahçelerden Paris, Berlin-Dahlem ile New York'taki Bronx ve Tokyo botanik bahçeleridir.

Günümüzde,

Botanik bahçelerinin fonksiyonlarının daha da gelişmiş, dünya doğa ve bitki koruma konuları da bu bahçelerin ana konuları arasına girmiş olduğunu eklemektedir

TARİHÇE

DÜNYADA

- **M.Ö. 2000'li** yıllardan evvel **Asurlular, İranlılar**, meyve ve süs bitkileri yetiştirmek için parklar, bahçeler kurmuşlardır.
- Amerika'nın keşfinden sonra **Meksika Azteklerinin** yaptığı tıbbi bitki çalışmalarının Avrupalılarca öğrenilmesiyle Avrupa **tıbbî bahçelerinin** etkilendiği düşünülmektedir.
- Eski Yunan ve Roma'da süs bitkileri amaçlı kurulan bahçelerle birlikte **M.S. I. yüzyılda Antonius** tarafından Roma'da, **Aristo** tarafından Atina'da bir botanik bahçesi kurulmuştur.
- Modern botanik bahçelerinin XVI. ve XVII. yüzyılların aktarlarından kökenlendikleri düşünülmektedir. Bu tür bahçelerin bilinen en önemli örneklerinden biri Holborn'daki (İngiltere) John Gerard'ın bahçesidir (The Standard Cyclopedia of Horticulture, 1950).
- İlk olarak İtalya'da kurulan hakiki botanik bahçelerine Vatikan'da kurulan bahçelerin öncülük ettikleri bilinmektedir. XVI. yüzyılda ortaya çıkmaya başlayan botanik bahçelerinin asıl amacı tıbbî bitkilerden ürün elde etmektir. Bu bahçeler tıp okulları için tıbbî bitki kaynağı olmaları açısından büyük önem taşımaktaydı. O zamanki isimleri Latince "Hortus Simplicium" (Gardens of Simples) idi. Bunlardan en tanınanlarından birisi olan **Floransa'daki bahçe halen "Giardino del Semplici"** adını taşımaktadır.
- Dünyada bugünkü anlamda bilinen ilk botanik bahçesi, **1543'te Pisa** şehrinde **Luca Gihini** tarafından kurulan botanik bahçesidir.
- **1545'te Padua ve Floransa, 1558'de Pavia, 1558'de Bologna** ilk üniversite botanik bahçeleridir.

Padua Botanik Bahçesi (1545-Venedik)

- Bu ilk kurulan bahçelerden sonra diğer Avrupa şehirlerinde de bahçeler kurulmaya başlanmıştır. Zürih (1560), Leiden (1577), Leipzig (1579), Paris (1597), Montpellier (1598), Oxford (1621), Linne'nin yaşadığı şehir olan Uppsala (1655), Edinburgh (1670), Berlin (1679) ile Amsterdam (1682) Avrupa'da yer alan en eski bahçelere sahiptir.

Leiden Botanik Bahçesi (1577)

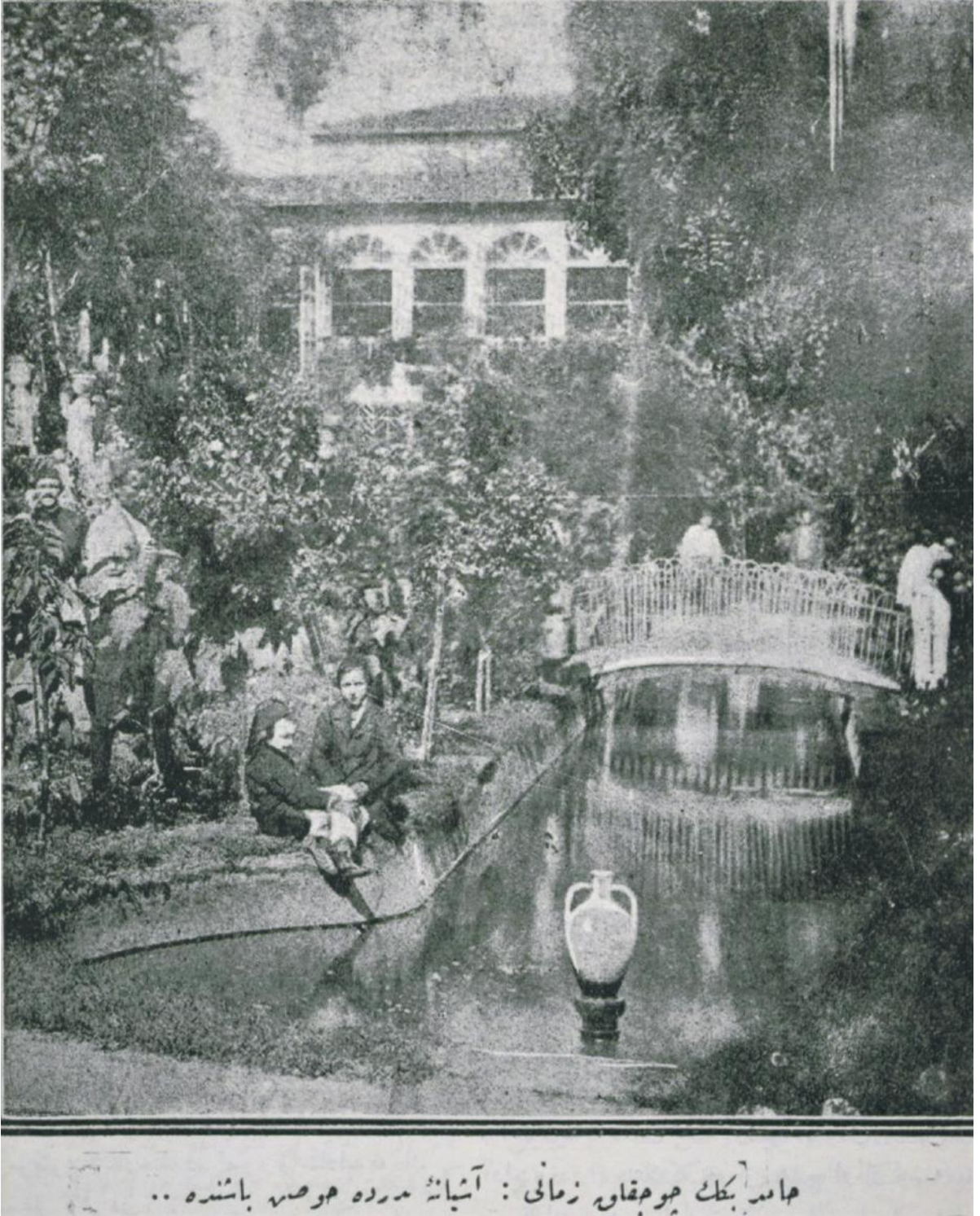

Amsterdam Botanik Bahçesi (1682)

ÜLKEMİZDE

Bizde ise 84 yıllık Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi'ne gelene kadar modern anlamda **dört tane botanik bahçesi** yapılmış ancak taşınma, tahliye gibi lojistik sebeplerle ve yangın nedeniyle uzun ömürlü olamamışlardır.

Kurumsal olmayan ilk botanik bahçelerimiz, **dört Hekimbaşının** kendi yalılarının bahçelerinde özel çabalarıyla oluşturup, kendi inisiyatifleriyle tıp öğrencilerine açtıkları bahçelerdir. 1-Hekimbaşı Abdülhak Molla'nın botanik bahçesi, 2- Hekimbaşı Salih'in botanik bahçesi.

هاند بنگ هومقاو زمانى : آشيانه درده هومره باشنده ..

Modern anlamdaki ilk botanik bahçemiz ise tıbbiyenin hizmetinde 1839 yılında kurulan ve 1848 yılında Beyoğlu'nda çıkan yangınla birlikte tıbbiye binasıyla beraber yok olan **Galatasaray Botanik Bahçesi'dir.**

Tıbbiye, 1877'de Demirkapı'ya; 1892'de Kadirga'ya; 1926'da da Beyazıt'a taşındığından buralarda sıfırdan birer botanik bahçesi kurulmuşsa da bu bahçeler taşınırken terkedilmek zorunda kalınmıştır.

Öte yandan 1903 itibariyle Haydarpaşa'da yüksek tıp eğitimi amacına yönelik olarak kurulan **4.botanik bahçemiz** ise 1933 üniversite reformu ile Tıp Fakültesinin taşınması sonucu sahipsiz kalmış ve zamanla yok olmuştur.

Haydarpaşa Botanik Bahçesi/1903

Bütün bu tahliyelerde, nebatat (botanik) hocası Dr. Esad Şerefeddin kendi hocası ve öğrencileri ile birlikte, taşınan her yeni yerleşkede sıfırdan birer botanik bahçesi kurduysa da hepsinin ömrü ancak bir sonraki taşınmaya kadar sürebilmiştir.

Bahçeye sonradan ismi verilen Alfred Heilbronn, 1933 Üniversite Reformu ile Türkiye'ye davet edilerek yeniden düzenlenen İstanbul Üniversitesi'nde, Fen Fakültesi Farmabotanik ve Genetik Enstitüsü direktörü sıfatıyla bina çevresini botanik bahçesi olarak düzenlemeye başlamıştır.

Süleymaniye Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi, 1935 tarihli kuruluşu ile tarihimizin en uzun süre ayakta kalabilmiş, dolayısıyla en gelişmiş botanik bahçesidir. İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesi, Heilbronn'a destek veren Leo Brauner, Zoolog Prof. Dr. Andre Naville, Alman bahçe uzmanı W. Stephan ve beraberindeki uzmanların da katkısıyla faaliyete geçti (1935). 12 Aralık 2003 günü düzenlenen törende İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesi'ne Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi adı verildi.

İLK BOTANİKÇİ: İlk Türk botanikçilerinden olan Esad Şerafeddin Köprülü (1864-1943) 1905'te ilm-i nebatat muallim muavinliğine atandı. Hocası Mehmed Ali Paşa ile birlikte önce Ahırkapı'da, daha sonra da Haydarpaşa'da birer botanik bahçesi kurdu. Eserleri arasında Nebat-ı Saydelaniye ile Ilm-i Nebatat bulunmaktadır. Esad Şerafeddin bitkilerin Türkçe adlarının derlenmesini de sağlamıştır.

Dr. Esad Şerafeddin

Alfred Heilbronn

TÜRKİYE'DEKİ BOTANİK PARKLAR

Türkiye'de Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Teşkilatı (Botanic Gardens Conservation International(BGCI)'nın üyesi olan ve belirli botanik bahçeler standartlarını taşıyan toplamda 9 adet Botanik Bahçesi kuruluyor.

- İstanbul Üniversitesi Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi (İstanbul)
- Ankara Üniversitesi Botanik Bahçesi (Ankara)
- Atatürk Arboretumu (İstanbul)
- Çukurova Üniversitesi Botanik Bahçesi (Adana)
- Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi ve Herbaryum Uygulama/Araştırma Merkezi (İzmir)
- Gaziantep Botanik Bahçesi (Gaziantep)
- Karaca Arboretum (Yalova)
- Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (İstanbul)
- Süleyman Demirel Üniversitesi Botanik Bahçesi (Isparta)

Yukarıdaki listeye ek olarak üniversite destekli, belediye ve özel kuruluşlarca, hazırlanan botanik bahçeleri bulunmaktadır. Bunlar;

- Ata Park Botanik Bahçesi (Erzurum)
- Bakırköy Botanik Park (İstanbul)
- Bursa Botanik Parkı (Bursa)
- Odunpazarı Belediyesi Botanik Parkı (Eskişehir)

İŞLEMLERİ VE GELİŞİMİ

Botanik bahçeleri, kentin yeşil alan sisteminin bir birimi olarak tasarlandığı gibi hayvanat bahçeleri ile birlikte ya da kent parklarının bir bölümü olarak da planlanabilirler. 1989'da Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) ve Botanik Bahçeleri Koruma Sekreterliği, botanik bahçeleri için ex-situ koruma çalışmaları için bir taslak oluşturmuş ve her ülke bu taslaktan yararlanarak kendi ülkeleri ile ilgili bitki koruma programlarını oluşturmuşlardır. Bu taslak çalışmaya göre Kanada'da örneğin,

Doğal türler;

- seyrek veya tehlikede olan türler
- ekonomik önemi olan türler
- ekosistemin restorasyonu için gerekli olan türler
- ekosistemin sürdürülmesinde özel önemi olan türler
- taksonomik olarak sınıflandırılmış bitkiler ile

Kültürel türler;

- ilk kültürler
- yarı evcil bitki türleri olmak üzere alt başlıklar altında sınıflandırılmışlardır.

Günümüzde botanik bahçelerinin anahtar rolleri aşağıda verilen beş kavramda şekillenmektedir.

1. Hortikültür
2. Koruma
3. Bilim ve araştırma
4. Eğitim
5. Rekreasyon

Botanik bahçelerinde alan kullanımını ise

1. Yönetim, eğitim ve araştırma zonu
2. Üretim zonu
3. Rekreasyon zonu olmak üzere üç ana kısımda toplamak yararlıdır.

KENTSEL YEŞİL AĞ KAVRAMI VE BOTANİK BAHÇELERİ

Son yıllarda «AĞ» Kavramı, yaygınlaşan kullanım alanı ile dikkat çekmektedir. Yeşil Ağ Kavramı; yeşil alanların bir şekilde birbirlerine bağlanarak kente uzanmaları ve burada da devamlılığını koruyarak tekrar kent dışına bağlanmalar şeklinde sürdürülebilirliğin (özellikle ekolojik açıdan) en temel ilkesinin yerine getirilmesine katkı sağlayacağı açıktır. Bu şekilde, özellikle daha yoğun kent alt bölgelerinde su rezervlerini ve kalitesini iyileştirme, enerji tasarrufu, iklimi yumuşatma, kirlilik kontrolü, bağlantılılık gibi çevresel değerlerin, halk sağlığının ve sosyal iletişim merkezi gibi değerlerin gücü arttırılır.

Kentsel Biyosfer Rezerv Alanları, kentler için yasal anlamda da bir koruma statüsünü ortaya koyacak bir yapılanma olarak özellikle ülkemizde kent ve kent yakın çevrelerinde oluşturulan kent parkları ile kent tematik parkları olarak adlandırılan botanik ve hayvanat bahçelerinin de korunmalarını garanti altına alacak fırsatlar sunmaktadır.

Kent Bilimi ve planlaması ile uğraşan tüm meslekler artık kentin yeni yüzünü tanımlarken, kırsal alanlarda görülen biyolojik çeşitliliğin ve insan hayatının doğrudan bağlı olduğu doğal elemanların kentsel alanlarda da var edilmesi, korunması ve yaşatılması gerekliliği doğrultusunda bir görüşü paylaşmaktadırlar. Plancı, mimar ve mühendisler, tasarım ve üretme paradigmalarını ciddi bir şekilde yaşadıkları yüzyıldaki kentlerde yeniden gözden geçirmek zorunda olduklarını artık daha yüksek sesle ifade etmektedirler ve daha çok birbirlerini anlamak zorunda olduklarını itiraf etmektedirler.

PLANLAMA

Büyük bir çeşitlilik ve zenginlik sunan Botanik bahçesi kavramı, çok detaylı olarak ele alınması gereken bir planlama ögesi olarak konuyla doğrudan ya da dolaylı ilgisi olan pek çok farklı meslek disiplininin biraradalığını ve birlikte hareket etmelerini gerektiren bir olgu olup "ortak aklı"nın egemenliğinde "ortak fayda"ya ulaşmanın HEDEFLENMESİ planlamanın başarısında ilk koşuldur.

İlgili planlama ve tasarım ekibi, fiziksel verilerin analizinden tutun da kent halkının alandan beklentilerini ölçen sosyal araştırmalara dayalı geniş bir araştırma çerçevesini kurgulayarak işe başlamalı ve devamında geri bildirimlerle ve izlemeyle, yapılan işin bilimsel kritiği yapılmalı ve gerektiğinde tüm kesimler bilgilendirilmelidir.

SON SÖZ

Botanik bahçeleri gerek **MÜLKİYETİ VE GEREKSE FONKSİYONLARI** bakımından çok büyük çeşitlilikler sergilemesi yanında sürekli olarak gelişime, değişime ve dönüşüme uğramıştır.

KALICILIK KAVRAMI, ancak belirlediğiniz zaman dilimlerini kapsayan göreceli bir kavramdır. Bu nedenle düzenlemesi yapılacak olan bir botanik bahçesi aynı zamanda **GÜNÜN KOŞULLARI İLE SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL GELİŞMEYE**, değişen gereksinimlere karşı **ESNEK BİR ÇALIŞMA PROGRAMI** uygulamak zorundadır.

Kaynaklar

Heywood V.H., The Changing Role of the Botanic Garden, IUCN Conservation Monitoring Centre, Kew, UK. 1987.

Avcı, M., Avcı, S. (2019). Botanik bahçelerinin küresel dağılışı özellikleri, biyoçeşitlilik ve iklim değişimi bakımından önemi. (B. Gonencgil, T. A. Ertek, I. Akova ve E. Elbasi (Ed.), 1st Istanbul International Geography Congress Proceedings Book (s. 694-705), İstanbul, Türkiye: İstanbul University Press. <https://doi.org/DOI: 10.26650/PB/PS12.2019.002.068>.

Cannon, C.H. ve Kua, C.S. (2017). Botanic gardens should lead the way to create a "Garden Earth" in the Anthropocene. *Plant Diversity*, 39, 331-337.

URL 1: (<https://twitter.com/Bahceistanbul/status/1013539454479491072>)

URL 2: (<https://threadreaderapp.com/thread/1013539454479491072.html>)

(1.Kaynak: İstanbul Üniversitesi Bilim, Kültür ve Sanat Dergisi 3.sayı/Z Dergisi 1.sayı, Botanik Bahçeleri ve Önemi-Prof.Dr.Tuna Ekim/ Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi Sayı:2, Botanik Bahçeleri Mad-Turhan Baytop)

(2.Kaynak: Türkiye'de Botanik Tarihi Araştırmaları-Asuman baytop/Milliyet Gazetesi 25.08.2017 tarihli/Milli saraylar Dergisi, Sayı: 9, 2012-Emine Atalay Seçen, Neşe Yıldırım)

URL 3: <http://www.bgci.org/about-us/networks/> BCGL (Botanic Gardens Conservation International)

URL 4:[https://portals.iucn.org/library/dir/publications-\(The botanic gardens conservation strategy \(Author: Heywood, Vernon\), IUCN, Botanic Gardens Conservation Secretaria, IUCN-WWF Plants Conservation Programme, Botanic Gardens Conservation International, UK, WWF, FAO, UNEP, UNESCO, International Board for Plant Genetic Resources, 1989.](https://portals.iucn.org/library/dir/publications-(The%20botanic%20gardens%20conservation%20strategy%20(Author:%20Heywood,%20Vernon),%20IUCN,%20Botanic%20Gardens%20Conservation%20Secretaria,%20IUCN-WWF%20Plants%20Conservation%20Programme,%20Botanic%20Gardens%20Conservation%20International,%20UK,%20WWF,%20FAO,%20UNEP,%20UNESCO,%20International%20Board%20for%20Plant%20Genetic%20Resources,%201989).%20Sarkowicz,%20H.%20(Derleyen).%20Bahçelerin%20ve%20Parkların%20Tarihi,%20Türkçesi:%20Ersel%20Kayaoğlu,%20Dost%20Kitapevi%20Yayınları,%20Temmuz%202003,%20Ankara,%20276%20s.,%20(Loki%20Schmidt,%20Botanik%20Bahçesi,%20214-224))

Sarkowicz, H. (Derleyen)., Bahçelerin ve Parkların Tarihi, Türkçesi: Ersel Kayaoğlu, Dost Kitapevi Yayınları, Temmuz 2003, Ankara, 276 s., (Loki Schmidt, Botanik Bahçesi, 214-224)

Akkuş, B. (2013). Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi: Saklı Bahçeyi Keşfedin. Süleymaniye, İstanbul: 119 p.

Bennett, E. (1995). The psychological benefits of public gardens for urban residents. (MS thesis). University of Delaware, Newark.

Botanic Gardens Conservation International (BGCI). (2022, Dec 27). About Botanic Gardens. <https://www.bgci.org/about/botanic-gardens-and-plant-conservation/>

Cavaliere, C. (2008). The botanical garden of Padua historic botanical garden created to cultivate medicinal plants. *HerbalGram*, 77, 32-39.

Ekim, E. (1991). Botanik bahçesi planlama kriterleri ve Çankaya (Ankara) Botanik Bahçesi örneği üzerine bir araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.

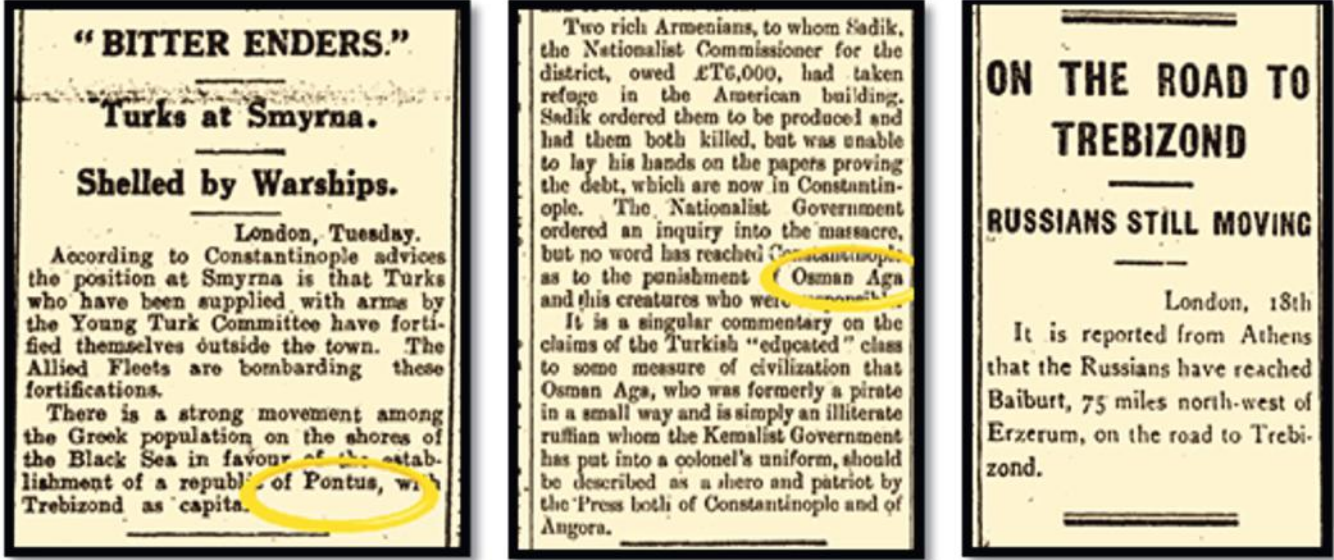
Orman Genel Müdürlüğü (OGM). (2022). Orman Genel Müdürlüğü, Atatürk Arboretumu. <https://ataturkarboretumu.ogm.gov.tr/tr/sayfa/genel-bilgiler>

Rae, D. A. (1996). Botanic gardens and their live plant collections: present and future roles. The University of Edinburgh, Edinburgh: 573 p.

AFRİKA BASININDAN TRABZON'A YANSIYANLAR ve PONTUS MESELESİ

Halim GENÇOĞLU*

Güney Afrika'da yaşayan bir Türk tarihçisi olarak Afrika basınının yakından takip ettiği Trabzon'un işgali ve Pontus meselesini bu özet çalışmamızda ortaya koymak istedik. Birinci Cihan Harbi ve sonrası Pontus Sorununu detaylarıyla ele alan Afrika basını, meseleyi nasıl gündeme taşımıştı hep birlikte görelim.

Afrika Basınında Pontus Meselesi ve Trabzon ile ilgili Haberler

Pontus Meselesi Nedir, Pontus Neresidir?

Pontus terimi, eski Pers dilinde Trabzon, Bayburt, Tokat, Amasya ve Sivas'ın bir bölümünü kapsayan coğrafyanın eski adıdır. İran imparatoruna isyan eden hanedandan I. Mitridat, M.Ö. 281 yılında Karadeniz'de Orta Anadolu'ya kadar uzanan Pontus Krallığını kurdu. Mitridat'ın kendisi ve bütün hanedanı zamanla antik Yunan kültüründen etkilenmiş bir Pers hanedanıdır. Fakat Pontus Krallığı her haliyle İran asıllı Mitridates ve sülalesi tarafından kurulmuştu.

20. yüzyıl başlarında, Yunanlıların 'Büyük Yunanistan' (Megalo Idea) fikri çerçevesinde diriltmeye çalıştıkları Pontus Krallığı'nın, halkı bakımından "Yunanlılık"la bir ilişkisi yoktur. Bu sebeple merhum Trabzonlu yazar Goloğlu, konuyla ilgili kitabını "Anadolu'nun Milli Devleti Pontus" olarak adlandırmıştı. Bu devletin yerli halkı ise, Anadolu'nun eski milletleri ile Persler, Ermeni, Rum, İskit ve Kuman Türkleriydi.

Anadolu'ya gelen ilk Türkler, Malazgirt Savaşı'ndan önce Doğu Karadeniz'i de ele geçiren Hristiyan Kuman Türkleriydi. Ortodoks Hristiyan olan bu Türkler sarı saçlı, mavi gözlü ve de Hristiyan olmaları sebebiyle Rum kökenli zannedilmişlerdir. Bölgede Rumca zannedilen yer isimlerinden Kumanid, Kumancara yahut dağbeli manasında olan yine Kumanca bir kelime Aşot yer ismi gibi onlarca terim, o Hristiyan Kuman ve İskit Türklerinin hatırasını günümüze taşır.

Sultan Fatih'in Trabzon'u fethetmeden önce 1313 yılında bu havaliye gelen Çepniler, Hacı Emir (Bayram) Bey'in idaresinde Emiroğulları Beyliğini kurarak Samsun'la Trabzon arasında hüküm sürmüşlerdi. Aşıkpaşazade'ye göre 1461 yılında Fatih'in Trabzon'u fethinden önce havaliyi işgal ve iskan eden Çepni Türkleri, Trabzon Rum İmparatorluğunu haraca bağlamışlardı. Dolayısıyla Doğu Karadeniz havalisinde asırlara dayanan bir Türk hakimiyeti mevcuttur.

*Dr. African Studies University of Cape Town

Fakat son yüzyılda Osmanlı'nın çöküşüyle tarihteki İran kökenli antik Pontus devletine dayanarak, Filistin'de zoraki kurulan bir İsrail devleti gibi, Doğu Karadeniz'de sahte bir Pontus devleti projesi izledi. Esasen bir İngiliz planı olan bu projenin gayesi, Osmanlı Devleti'nde etnik problemler yaratıp halkı yeni devletçikler kurarak Osmanlı Devleti'nin yıkmaktı. İşte son zamanlarda konuşulan Pontus meselesi bu hayali projenin bir ürünüydü. O sebeple Afrika basınında dahi 1860lı yıllarda Pontus terimi bir proje olarak işlenmişti.

Afrika Basınına yansıyan haliyle Pontus Meselesi ve Trabzon

Afrika basınında çıkan Pontusla ilgili ilk haber 1 Şubat 1865 tarihinde yayınlanan Indaba gazetesindeki bir makalede Pontus coğrafi bir bölge olarak kaydedilmişti. Eski Pontus ve Ermenistan'ın sınırlarından gazetede bahis geçmesi arzedildiği üzere Pontus projesinin ilk sinyalleriydi. 1872 yılında çıkan Pontus Meselesiyle ilgili çok daha ilginç bir haber Güney Afrika'nın Natal Witness gazetesinde yer almıştı. Habere göre İngiltere Rusya'ya karşı Pontus meselesini körüklediğini, o sebeple o bölgedeki Rumları kullandığını rapor ediyordu.

Birinci Cihan Harbi yıllarında ise Trabzon ve Pontus'la ilgili haberlerin mahiyeti değişmişti. Mozambik gazetelerinden The Beira Post, Rusların Ermenilerle birlikte Trabzon ve Erzurum şehirlerine hücum ettiklerini rapor etmişti. Yine 1915 yılı Şubat ayında Trabzon'un Ruslar tarafından bombalandığı haberine yer verilmişti. 1915 yılının 24 Eylül'ünde Türklerin isyan eden Ermenileri Trabzon, Sivas ve Erzurum'dan sürdürdüğünü yazmaktaydı. Aynı gazetenin aynı sayfasında Türklerin Çanakkale'de kanlı bir mücadele verdiği haberi de yer almaktaydı. Bu şartlarda bile isyan eden Ermenilerin sürülmesi, Türklerin herşeye rağmen vicdanlı hareket ettiklerini oraya koyar. 2 Şubat 1915 yılı Mozambik gazeteleri ise Rusların Trabzon'u bombalandığını yazmıştı. 1916 senesinin Mart ayına ait Güney Afrika gazetesi ise Trabzon'daki esirlerin Ruslar tarafından tahliye edildiği not edilmişti.

Mozambik'de çıkan bir gazetede, Topal Osman Ağa'nın Mustafa Kemal Paşa'nın emrinde Doğu Karadeniz'de büyük bir mücadeleye giriştiğini yazıyordu. Haberde onun mahiyetiyle bölgede isyan eden Ermeni ve Rum çetelerini temizlediği not edilmişti. Rum ve Ermeni çetelerini Merzifon'a kadar kovalayan Topal Osman Ağa'nın çatışmada öldürdüğü 1200 Rum eşkiyanın orada Amerikan bölüğünün yakınında bir yere Hristiyan halk tarafından gömüldüğü haber edilmişti. Topal Osman Ağa'dan kaçan bazı Ermeni ve Rumların ise hayatlarını kurtarmak için Müslüman oldukları kaydedilmişti.

7 Nisan 1916 yılı gazetesi Uganda Herald gazetesi Rusya'nın Trabzon'u işgal sebebiyle gemilerini şehrin 30 kilometre açığında hazır tuttuğunu rapor ediyordu. 1916 yılında Trabzon'da katledilen yerli halk için "Türkler yine cezalandırıldı" haberine yer vermişlerdi. Şehrin her yanında Rus ordusunun ve Rumların hakimiyeti ele geçirdiği kaydedilmişti. Bu haberlerde Türklerin uğradığı katliamların cezalandırılma şeklinde yansıtılması dikkat çekicidir.

19 Şubat 1916 tarihine ait başka bir Güney Afrika gazetesi ise Rus ordusunun Erzurum istikametinden çıkıp Bayburt'u işgal ettiğini ve karadan Trabzon'a girmek üzere olduğunu yazmaktaydı. 1916 yılında Güney Afrika haberleri Trabzon'un tamamen Rusların eline geçtiği ve yağma edildiği kaydedilmişti.

1918 yılında Osmanlı Devleti'nin gücünü tamamen yitirdiğini düşünen Yunanlıların Trabzon'da bir Pontus Cumhuriyeti kurmak istedikleri ve hatta İzmir'deki Rum azınlığı da kullandıkları yazılıydı. 1921 yılı gazeteleri ise Rum çetelerinin denizden de destek alarak Trabzon ve Samsun'u bombalandığını not etmişti. Bu tarihler Topal Osman Ağa ve çetesinin vatan müdafası için gönüllü birliklerle bölgede Rumlarla mücadele ettiği döneme denk gelir. Hakikaten Türk düşmanlığı ile bilinen Yunanlı yazar Andreades'in kitabında Rum çetelerinin Mustafa Kemal Paşa'dan ziyade Topal Osman Ağa'dan şikayetçi olduğu kaydedilmişti

1922 yılı Haziran ayında Uganda Herald gazetesi Türklerin vatan mücadelesini kazandığı yönünde haberlere yer vermişti. Trabzon'dan yeni gelen Mr. Cecil Harmsworth'un raporuna göre Türklerin şehrin kontrolünü tamamen ele geçirdiği, Trabzon'da isyan eden Rumları öldürdüklerini yada onlara barbarca davrandıkları kaydı vardı. Hakikaten Rum ve Ermeni çetelerine peşkeş çekilen Trabzon'u kurtarmak için Trabzon halkının yokluk içinde varlık mücadelesi verdiği her belgeden anlaşılmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün Milli Mücadelede yanında olan Trabzonlular için söylediği sözler yine bu manada Trabzon halkının vatanseverliğini ortaya koyar.

Gazi Paşa'nın:

İlk defa Samsun'a ayak bastığım zaman bana kalp kuvveti veren vatandaşlarımın ilk safında Trabzonluların bulunduğunu asla unutmuyacağım. Sakarya büyük meydan savaşında, üçüncü tümen ile yetişen Trabzon eulâtlarının muharebe meydanında gösterdikleri fedakârlıkların kıymetli hatırası daima dimağında canlı kalacaktır.

sözleri manidardır. Doğu Karadeniz bölgesinde tarihte az da olsa her ne kadar Rum kökenli Kurumi veya İstavri gibi Hristiyanlıktan dönme aileler mevcut olmuş olsa da, o aileler de vatanına milletine ve bayramına bağlı Türk vatandaşlarıydılar. Sabetaist kökenli olup yine Osmanlı döneminde devlete hizmet etmiş muhtedi aileler de vardı. Fakat tarihinde ırkçı yaklaşımları olmayan bir millet, eskiden olduğu gibi Türkiye'nin zenginlikleri olan farklı etnik unsurlara ve dinlere mesup halkları kucaklamayı sadece hoşgörü olarak değil geleneksel bir tarihi sorumluluk olarak addeder ve addetmelidir.

Trabzon ve havalisi belki Türkiye'nin en milliyetçi kesiminin olduğu etnik ve kültür yapısına sahip bir halkın yaşadığı vilayetimizdir. Bedri Rahmi, Eyüboğlu, Osman Turan, Behram Kurşunoğlu, Şevket Altuğ, Volkan Konak veya Sunay Akın gibi birbirinden değerli ve Türkiye'ye mal olmuş karakterleri yetiştirmiş olan Trabzon şehri en az İstanbul kadar Türk İslâm şehridir. Pontus ise sanılanın aksine tarihte Anadolu'nun Milli Devletidir. Yunanlıların tatlı rüyası "Pontus Devleti" ile bir alakası yoktur.

KAYNAKLAR

Tsetschladze, G. R., Lafli, E., Hargrave, J., & Anderson, W. (2012). The Black Sea, Paphlagonia, Pontus and Phrygia in antiquity: aspects of archaeology and ancient history. Oxford, Archaeopress.

BILGIN, M. (2008). Karadeniz'de Post Modern Pontusculuk. İstanbul, Doğu Kütüphanesi.

DUGGAN, A. (1958). He died old, Mithradates Eupator, King of Pontus. London : Faber and Faber,

GOLOĞLU, M. (1973). Anadolu'nun Milli Devleti Pontos. s.11, [Ankara], [Goloğlu Yayınları].

KIRZIOĞLU, M. F. (1992). Yukarı-Kür ve Çoruk boyları'nda Kıpçaklar: ilk-Kıpçaklar (M.Ö. VIII-M.S. VI. yy.) ve son-Kıpçaklar (1118, 1195) ile Ortodoks-Kıpçak atabekler hükûmeti (1267-1578) Ahıska/Çıldır eyaleti tarihinden. Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Asikpasazade, & El Abbasi, A. B. (1914). Tevârih-i âl-i 'otmândan 'Âşiq-Pâşâzâde târihi. İstanbul, 'Âmire.

BILGIN, M. (2007). Doğu Karadeniz: tarih, kültür, insan. İstanbul, Ötügen Neşriyat. Indaba, 1 February 1865, Asia, s.2

The Natal Witness, 9 February 1872, England and O. R. Freestate. s.7

The Beira Post, 20 November 1914, War Items, s.2

Nyasaland_Times, February_4_1915 Trebizond Reided. s. 5

The Rhodesian_Herald, 24 September 1915 Homeless Armenian Persecuted by the Turks s.4

The Beira Post. 2 February 1915, Trebizond Destroyed, s.2

The_Bulawayo_Chronicle. 10 March 1916, Russian Advence, s.2

The Beira News, 27 December 1921, The Turk at Work, s. 3

The Uganda Herald, 7 April 1922, The Russians s. 3: Mafeking Mail and Protectorate Guardian, 31 Mart 1916, Before Trebizond, Turks again Punished. s. 8

Mafeking Mail and Protectorate Guardian, 19 February 1916. On the road to Trebizond, s. 2

Bulawayo_Chronicle. Friday 21 April 1916, Trebizond Victory, s.7

The_Bulawayo_Chronicle. 27 December 1918, Bitter Enders, s. 6

The Bulawayo Chronicle. 13 August 1921, Turkish Ports Shelled, s.7

ANDREADÉS, G., & İZBEK, T. (1999). Tolika: "bacikam al beni". İstanbul, Belge Yayıncılık.

The Uganda Herald 16 June_ 1922 Deliberate Starvation of Greek Kiddies. s.2

ÇAPA, M., & USTA, V. (1995). Milli Mücadelede Trabzon vilayetiyle yazışmalar. Trabzon [Turkey], T.C. Trabzon Valiliği.

GENCOĞLU, H. (2018). Socio-political challenges of marginal religious groups: the Sabbatean movement as a case study. (PhD Thesis), University of Cape Town.

AKLIN VE YARATICILIĞIN SANATSAL-İŞLEVSEL ÜRÜNÜ: DOĞU KARADENİZ SERENDERLERİ

Selda Al ŞENSOY*

Doğu Karadeniz Bölgesi yılın her mevsimi bol yağışlı iklimi, bir taraftan deniz bir taraftan yüksek dağlar arasına sıkışmış engebeli arazisi, bol yeşillikli ormanları, yaşam tarzı-kültürü ve bütün bu faktörlere uyum sağlayan geleneksel kırsal mimarisi ile oldukça zengin bir doğal-yapay dokuya sahiptir. Kendine özgü karakteristik bir yapıya sahip Doğu Karadeniz kırsal mimarisi bölge insanının doğal şartlara karşı geliştirdiği akılcı ve pratik çözümleri içermektedir. Bu rasyonel ürünlerin en dikkat çekicilerinden biri de erzak deposu olarak kullanılan 'serender'lerdir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kırsal alanlar şehir ve kasabalara göre daha kısıtlı ulaşım olanaklarına sahiptir. Özellikle eski zamanlarda kış aylarında merkez ile ilişkisi neredeyse kesilen kırsal alanlarda yaşayan halkın sosyal ve kültürel yapısıyla birlikte varlığını sürdürebilmesi, gıda sorunun çözülmesi ve üretilen yiyeceklerin bozulmadan saklanabilmesini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda da yöre insanı inşasında yerel malzemeleri kullanarak, özgün yapısal ve mimari zenginliği ile bulunduğu ortama rasyonel çözümlerle uyum sağlayan serenderleri üretmiştir.

'Serin, havadar yer' anlamına gelen serenderler, Karadeniz'in değişik bölgelerinde, 'serenti, nayla, tekir (Beşikdüzü), paska (Sürmene), bagen, ayvan' gibi farklı isimlerle adlandırılmaktadır. Sinop ilinden Sarp Sınır Kapısına kadar olan Karadeniz Bölgesi'nde bu mimari öğelere rastlamak mümkündür. Hatta Türkiye dışında başka ülkelerin kırsal kesimlerinde de tarım ürünlerini nem ve hayvanlardan korumak için inşa edilen serenderlere benzer ikincil yapıların varlığı dikkat çekmektedir. Bu durum aralarında binlerce kilometre uzaklık bulunan, birbirinden habersiz insanların aynı koşullar karşısında aklın yolu birdir mantığı ile benzer çözümler üretmesinin bir kanıtıdır.

Serenderlerin ortaya çıkışında buldukları bölgenin kapalı ekonomisi, biçimlenişinde iklim ve topoğrafya, estetik yönünde ise sosyal ve kültürel yapı etkili olmuştur. Dağınık bir şekilde kurulmuş Doğu Karadeniz'in köylerinde çok sık rastlanılan serenderler yerel ustaların ince ağaç işçilikleri, iç kısmında oturulmayan ve yaşanmayan dolayısıyla tek işlevli (depolama-koruma) yapısıyla kırsaldaki eski evlerin vazgeçilmez komşularından biridir. Yerine göre zeminden 150-200 cm yükseklikte, büyüklüğüne göre 4-12 direk üzerine oturtulmuş, genellikle 2 katlı bir yapıdır.

Serenderler yapısal özellikleri sayesinde fare ve sincap gibi kemirgenlerin içerisine girmesini engelleyen, yapımında kullanılan yerel malzemelerle doğa dostu mimari bir üründür. Yağışlı iklimle sahip Doğu Karadeniz Bölgesi'nde havadaki ve topraktaki nem oranı fazladır. Nem de gıda malzemelerinin korunmasını olumsuz yönde etkilediğinden topraktan gelen nemi engellemek ve doğal havalandırmanın sağlanması amacıyla serenderler dikmelerle yerden yükseltilerek üstte ana kapalı kısmı yer almaktadır. Üst kısmı mısır, fasulye, çeşitli meyve kuruları, kabak, patates, soğan ve fındık gibi mevsime göre yetişen gıda malzemelerini sıcaktan, soğuktan, yüksek nemden koruyarak bozulmalarını ve çürümelerini önlemek amacıyla depolama alanı olarak kullanılan serenderlerin direkleri arasındaki yarı açık alt kısmı ise odun depolamak, hayvan yiyeceği kurutmak, sonbaharda pekmez pişirilmesi, yaz sıcaklarında gölgede dinlenmek gibi farklı etkinliklere ev sahipliği yapabilmektedir.

Alt kısımdaki her bir direğin başına ağaç veya taştan yapılmış dairesel, genellikle konik olan bir tekerlek monte edilir. Bu tekerleklerin işlevi serendere fare ve diğer zararlıların çıkmasını engellemektir. Yine aynı amaçla depolama alanı yerden yüksek olan serenderlere çıkmak için seyyar ya da zemine değmeyen (zeminden 50-90 cm yüksekte duran) bir merdiven kullanılır. Gerekli durumda serendere takılan taşınabilir bir merdiven ile yukarı çıkılmaktadır.

İşlevsel olduğu kadar Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki ahşap işçiliğinin de göz alıcı örneklerini oluşturan serenderler ait oldukları ailenin zenginliğini de temsil etmesi nedeniyle süslemelerine ayrı özen gösterilmektedir. Ön cephesinde yer alan kirişler, kapı ve ambar kısmının havalandırma delikleri ahşap oyma ve ajur (delgi) tekniğinde yapılmaktadır. Havalandırma kısmında çarkıfelek, ay yıldız gibi geometrik veya bitkisel motiflere rastlanmaktadır.

* Doç. Dr. KTÜ, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Ekolojik ve sürdürülebilir tasarımın önemli kriterlerine sahip serenderler doğa dostu olmakla birlikte kültürel mirasın da değerli parçalarındandır. Ama ne yazık ki teknolojik gelişme ile birlikte sosyo-ekonomik yapıda görülen büyük değişiklikler nedeniyle serenderler işlevselliğini yitirmektedir. Serenderlere gereken önemin verilmemesinden dolayı birçoğu yıkılmış, bakımsız ve unutulmaya yüz tutmuş durumdadır. Oysaki sayıları gittikçe azalan geleneksel mimarimizin bu nadide örnekleri gerek yapım teknikleri açısından gerekse doğa dostu olmalarıyla tasarlanacak yeni mimari ürünlere esin kaynağı oluşturabilmesi, kültürel değerlerimizin gelecek kuşaklara aktarılması için özenle korunması gerekmektedir.

Serender Genel Görünümler

Serender Konut İlişkisi

Serender Dış ve İç Mekan Görünüm

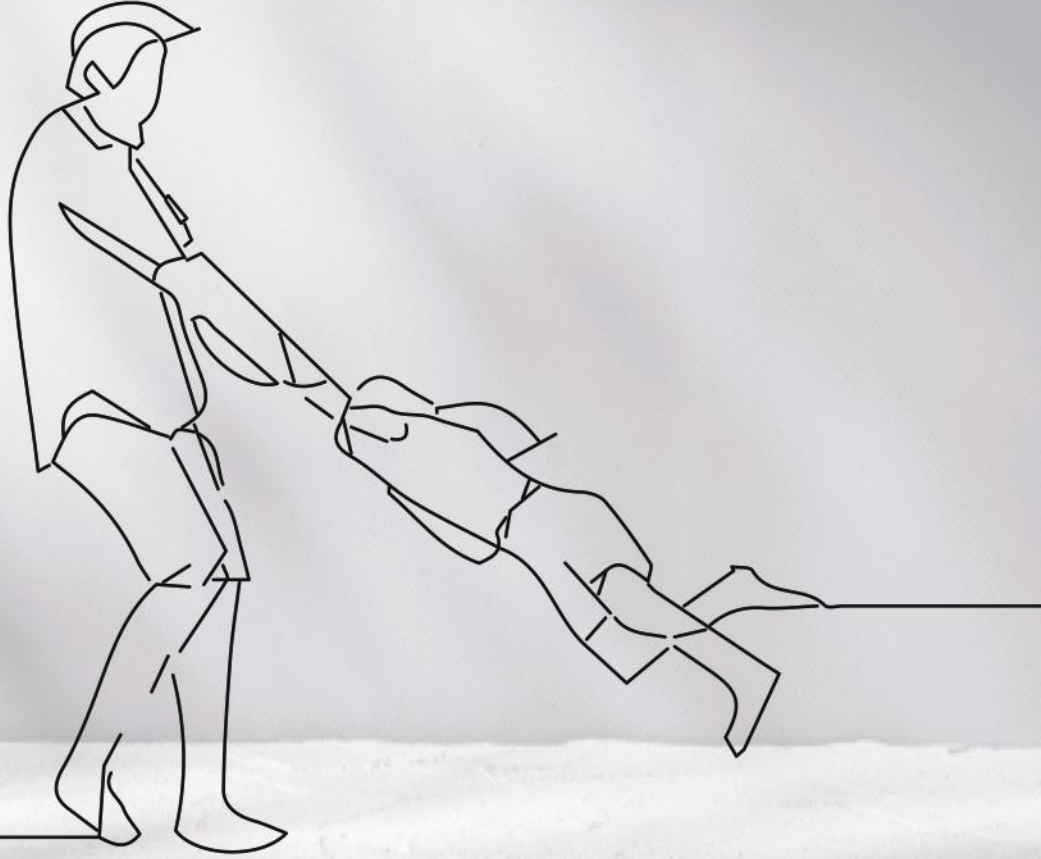
Serender Havalandırma Delikleri ve Süsleme Detayları

18 HAZİRAN

BABALAR GÜNÜ

Kutlu Olsun

GEZİ / GEZGİN

BARSELONA KENT MEYDANLARI: KALABALIKLARIN SİĞİNAKLARI

Aysun Aydın SANCAROĞLU*

Kentlerin içinde, kimsenin varlığını sorgulayıp merak etmediği, kalabalığın içinde özgürlüğünüzün, var oluşunuzun tek oluşunuzun tadını çıkartmaya başladığınız belki sınırlı belki sadece sınırlarını bizim belirlediğimiz kent köşeleri kent sığınaklarıdır, meydanlar. Öncelikle bu “sığınak mekanlarının” etimolojik olarak Türkçe’ de nelere karşılık gelebildiğine bakmakta yarar var gibi gözükmektedir. Bu bağlamda, meydan:

- Alan, saha
- Yarışma, eğlence veya karşılaşma yeri
- Bulunulan yer ve çevresi, ortalık
- Fırsat, imkan veya vakit.
- Mevlevi tekkelerinde ayin yapılan yer.

Görülüyor ki meydan kavramı bilinenin aksine farklı anlamlara da gelebilmekte ve doğal olarak konu edinilen alanlara meydan dışında başka anlamlar yüklemek de bu noktada çok olağan görünmektedir. Çünkü Deleuze ve Guattari nin (1993) dediği gibi; “Basit kavram yoktur. Her kavramın birleştiricileri vardır ve bunlar aracılığı ile tanımlanırlar. Şu halde her kavramın bir şifresi vardır. Her çoğulluk kavramsal olmasa da, o bir çoğulluktur. Tek bir birleştirici kavram olmaz... Bir kavramın içinde, çoğu zaman, başka sorulara yanıt veren başka düzlemleri varsayan başka kavramlardan gelme parçalar ya da birleştiriciler bulunur. Bu zorunludur, çünkü her kavram yeni bir şekillendirme gerçekleştirir, yeni çevremler alır, yeniden canlandırılmayı veya yeniden yontulmayı gerektirir. Deleuze ve Guattari’den yola çıkarsak, kavramların olmadıkları şeyler ve kavramları farklı kılan şeyler de onları olduranlardır. Bu nedenle, anlam hiçbir zaman belli bir gösterene sıkı sıkıya iliştilmiş bir kavram değil gösterenlerin potansiyel olarak sonsuz bir oyunun çıktısıdır. Anlam bir nitelikler mozaiğinin değil, birbirinden ayrı nesnelere bütününe farkındalığıdır. Nesnenin bir parçasının ayrılıp ayırt edilmesini sağlayan şey, onu ayırt etmeyi sağlayan düşünce girdileridir. Yani meydan virtuel olansa anlam aktüel olandır. Yani mekan artık görmenin değil düşüncenin nesnesidir. Bu bağlamda Barselona

Görünürlüğün ortasındaki yalıtılmışlık paradoksu Barselona Drassanes Meydanı’nda (Plaça de Les Drassanes) Kristof Kolomb (resim-1) heykeliyle en çarpıcı halini almıştır. Eski kentin belki de Barselona’nın en önemli aksı olan Las Ramblas Caddesi’nin denizle buluştuğu noktada, yaklaşık 60m’lik yüksekliğiyle, değil geçici Barselonalıları yerleşik Barselonalıların bile nerede olduklarını farkına vardırı. Ordadır işte burası Barselona’dır, gitmeniz görmeniz gereken yerleri işaret edencesine Akdeniz’i izler. Her ne kadar Drassanes Meydanı’nın benliğinin meşruluğuna ilişkin saplantılı bir duruş olsa da Kolomb Sütunu, modern imgelerin fiziksel ifşası halindedir. Çünkü Katalan mimar Gaieta Buigas I Monrava’nın birçok farklı heykeltıraşla beraber 1888 de tamamladığı sütun artık yenedünyanın merkezi olan World Trade Center’i işaret etmektedir. [Foto 1]

Drassanes Meydanı insanları ve çeşitli etkinlikleri kaynaştırma arzusuna aykırıdır. Meydan bir sığınak değil bir kaçış, bir geçiş, bir dağılma mekanıdır. Kuzey yönünde deniz müzesi ve Las Ramblas, güney ve doğu yönünde işlek bir liman batı yönündeyse ünlü Montjuic Tepesi bulunur. Drassanes’de meydan; kavramın farklı kodlarını ifade eder. Çekim gücü sadece sizi yönlendirebileceği kadar vardır. [Foto 2]

Geniş boşlukları, geçişleri ve yönelişleri ile Drassanes Meydanı merkezi bir holdür. Eserleriyle konstrüktif düşünceye oldukça yakın olan İspanyol sanatçı Andreu Alfaro’nın, Drassanes Meydanı’ndaki, kablolardan ve sacdan yaptığı heykeli “Ones” mekanın bu süreksizliğini vurgular gibidir. Kullanılacak değil geçip gidilecek bir alandır burası. Bu kocaman holdün bir kenarında durup çevreye bakmak bile insana sığınma değil kaybolma hissi verir. Çünkü Drassanes için orada değil gidilecek yer için orada olunur. [Foto 3]

* Dr. Öğr. Üyesi KTÜ Akademisyen, Mimar

Foto 1 Kristof Kolomb Heykeli

Foto 2 Drassanes Meydanı

Foto 3 Andreu Afforo "ones" Dalgalar

İnsanın yaratılışında var olan saklanma ve güven duyma isteğini, yüklendiği geçiş kodlarıyla parçalayan Drassanes Meydanı'nın aksine, bu geçiş holünün hemen yanı başındaki Las Ramblas Caddesi, delice aşık olunan sevgilinin tüm çekiciliğine sahipmiş gibi insanı içine çekmektedir. [Foto 4-5]

Foto 4 Las Ramblas Caddesi

Foto 5 Las Ramblas Caddesi

Drassanes Meydanı ile Katalunya Meydanları arasında kalan bu yaklaşık 1,2 km'lik yol, olağan üstü çekim özelliğiyle tam bir şehir merkezidir. Bu noktada Deleuze'un (2004) "şeylere ve sözcüklere yapışıp kaldığımız: sürece, gördüğümüz şeyi konuştuğumuza ve konuştuğumuz şeyi gördüğümüze ve bu ikisinin birbiriyle bağlantılı olduğuna inanabiliriz: bu şekilde, ampirik araştırma düzeyinde kalırız. Fakat sözcükleri ve şeyleri açınca, tümceleri ve görünürlükleri keşfedince, sözcükler ve görünüş, a priori olan daha yüksek bir uygulamaya yükseltilir..." fikrinden yola çıkarsak sıkışık anlamındaki cadde ve meydan kelimelerini iç içe geçirir ve kendi anlam bütünlüğümüzü ya da kendi algımızı yaratırsak, cadde olan Las Ramblas aslında sığınak mekanın ta kendisidir. Çünkü her ilişkinin değişimi, diğerlerini etkiler ve diğerinde kendi değişimine paralel bir hareket gözlemler. İlişki bir tür tutarlılık ve özerklik kazanır. Tıpkı kent ölçeğinde yan yana olan Las Ramblas'ın sempatikliğinin yanında Drassanes'in antipatikliği gibi. Bir sarmal gibi. Birinin varlığını sağlayan diğerinin oluşudur.

Las Ramblas boyunca yürünmeye başlandığında, bu kadar büyük bir hızla, bu kadar göstergelyi yayan ve yoğunlaştıran başka bir ortam olamayacağı düşünülür. Bunun sebebi, göstergelerin çokluğu, aynı türden olmamaları, aynı şekilde ortaya çıkmamaları aynı şekilde deşifre edilmemeleri ve gözlemleyenlerin özdeş yapılarının olmamasından kaynaklanır.

Barcelona kentinin 1.2 km uzunluğundaki bu sığınak mekanının adı "Las Ramblas" Arap kökenli bir kelime olup "kumlu nehir yatağı (sandy riverbed) anlamına gelmektedir (Inman, 2006). Ortada yayaların sağ ve sol kenarlarda araçların geçtiği geniş bir cadde olan Las Ramblas'ın arka sokaklarında Picasso Müzesi, Barri Gotik denilen tarihi yerleşim bölgesi, barlar ve dükkanlar sokağı olarak ün yapmış Carrer Ferran, Antoni Gaudi tarafından tasarlanmış Reial Meydanı ve rengarenk Boqueria Marketi'nin bulunduğu çıkmazlar bulunur. İspanyol şair Federico Garcia Lorca'nın dediği gibi "Las Rambla dünyada tek bir sokaktır bitmesini hiç istemediğim"

Las Ramblas'tan Catalunya meydanı'na doğru ilerlemeye başlanınca Deleuze ve Guattari'nin yanlara doğru dallanan ve belirli bir kaynak ya da merkez oluşturmaksızın başka gövdelere veya köklere bağlanan bir gövde ya da "rizom" imgesi Las Ramblas ile Reial Meydanı arasında görülebilir. Rizom imgesine göre: ağaçlar ya da ağaç köklerinden farklı olarak rizom bir noktayı bir başka noktaya bağlar ve rizomun öz nitelikleri zorunlu olarak benzer yapıya ait öz niteliklerle ilişkili değildir; çok farklı göstergelere ve hatta gösterge-dışı durumları etkileşime sokar.

Ne başlangıcı vardır ne de sonu, fakat her zaman, büyüdüğü ve yayıldığı bir nokta vardır (May, 2002). Yani Reial Meydanı Las Ramblas'a ait bütün bu göstergelerin içerisinde. Fakat Reial Meydanı'na Las Ramblas'tan ulaşılması, iki mekanı aynılaştırmaya yetmez. Anlam zincirindeki her gösterge hiç tükenmeyen karmaşık bir doku oluşturacak şekilde bütün diğerleriyle birlikte hesaba katılıp izli

Barcelona'nın en canlı meydanlarından biri olan Reial Meydanı'nı çevreleyen yapı Katalan mimar Francesc Daniel Molina tarafından 1859 da yapılmıştır. Meydanda bulunan neoklasik lambalar Antoni Gaudi'ye aittir. Para toplayan çalgıcıları, hokkabazları, dilencileri ile meydan tıpkı Freudun' un yasak bölgesi bilinçdışı gibidir; yani görülen bilinç hallerinin gerisinde çok daha derinde ve görünmez bir bölgede işleyen başka bir yapıdır. [Foto 6]

Foto 6 Reial Meydanı, Reial Meydanı Neoklasik aydınlatmalar

Kuramsallığı ve kendi kendine yeterli oluşu içeren bilinçdışı, tanrısal olanın seviyesine çıkmayı hedefleyen temel hareket dürtüsü ile farklı dillere bürünerek Barcelona kentinin mimari oluşunda belirleyici bir konuma gelmiştir. Dil bilinçdışının bir "sözcüsüdür" ama yanılısamalara yolaçabileceğini ve farklı şekillerde yorumlanabileceğini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Bilinçdışının dillerinden biri Reial Meydanı iken bir diğeri Gaudi'nin Sagrada Familia'sı olabilmektedir. [Foto 7]

Foto 7 Sagra da Familia

Dil, bilinçdışından bilince geçerken oldukça önem taşımıştır. Artık, farklı bir "gerçek" olgusu yaratılmıştır ve bu değişime Baudrillard "simulacra" adını vermiştir (Adanır, 2000) . Bu "yenidünyada", temsil artık "gerçekten" daha "gerçek" hale gelmiştir. Baudrillard şöyle der; "biz toplum olarak gerçek ile olan bağlantımızı koparmış bulunuyoruz". Baudrillard dilin ve yaratılanı gerçekliğin bizi var olmayan bir dünyaya taşıdığını söylemektedir. Dilin kıvraklığı sayesinde, belki bilincimizin dahi ulaşamadığı bir "gerçekliğe" doğru ilerlemekteyizdir. Baudrillard'ın burada ortaya koyduğu "yeni dünya" olgusu bilinçdışının bir yansıması olabilir. Farklı ifadelerle, resimlerle, çizgiler ve sembollerle birey ve belki de toplumun kendisi, bilinçdışı var olan olguların yansımasını yaşatmaktadır ve onu bir simulacra olarak yaşamaktadır. Simulacralar, "gerçeğin" bir kopyasıdır, hatta kopyanın kopyasıdır. Eğer "gerçeğe" ulaşmanın yolu dil yardımı ile olacak ise o zaman "gerçeğe" ulaşmak, bilinçdışına ulaşmak kadar bir illüzyon olacaktır.

Modern mimarinin öncülerinden sayılan Antonio Gaudi tarafından 1882 yılında yapılmaya başlanılan Sagra da Familia bilinçdışının ve simulacranın fiziksel yansımasıdır. Yapının sahip olduğu ifadeler ve semboller Gaudi'nin kendi yarattığı gerçekliğe ulaşmasının bir yoludur. Bu noktada sorulması gereken soru metnin öznesi olan meydanlar bağlamında, varlığını artık kendi başına sürdürebilen ve meşruiyetini kabul ettirmiş bu yapının önündeki meydan yapıyla bütünleşik midir yoksa Sagra da Familia'nın kendine dönüklüğü yüzünden ölü müdür?

Ne yazık ki Gaudi'nin bitmeyen katedrali bu meydanı anlamsız olmaya iter. Çünkü kentin o bölgesinin öznesi artık Sagra da Familia'dır. Çünkü biçim düzeyinde küçük bir kent sığınağı yaratılma isteği ifade edilirken, katedralin varlığı bir meydanın bir sığınağın doğasına, yani insanları ve çeşitli etkinlikleri kaynaştırma arzusuna aykırıdır.

Gaudi'nin Sagra da Familiya ile öldürdüğü sığınak mekanın kefarecini ödermişçesine yarattığı yaklaşık 20 hektarlık Park Güell; bilinçdışının tüm çocukluk anlarına yolculuk yaparcasına bol saklambaçlı bol oyunlu bir alandır. Park, bir tepenin üzerinde yer alır, dolayısıyla kuşbakışı şehir manzarasına sahiptir. Gaudi'nin renk renk mozaiklerle süslü tasarımları, parkı oldukça eğlenceli ve büyümlü bir yer haline getirmektedir. Bunların arasında kıvrım kıvrım uzayıp giden ve geniş bir meydanı çepeçevre saran bir bank, ağzından su akıtan devasa bir kertenkele şeklindeki bir çeşme, sütunların taşıdığı kocaman mozaik göbeklerle süslü, masalsi ve biraz ürkütücü bir tavan -ki bunun üst tarafı bankla çevrelenen alan- çocukluğa dair masalların izlenimi veren iki ev, tastan, tuhaf görünümlü yollar-geçitler bulunmaktadır. Her ne kadar metnin öznesi Gaudi olmasa da sorulması gereken soru acaba Gaudi'nin sırrı çocukluğuna ait ruhsal dramatik olaylar dizisinde mi yatmaktadır? [Foto 8,9,10,11]

Foto 8,9,10,11 Park Güell

Algımlar algılamalar değildir artık, onları duyanlarda ortaya çıkan bir durumdan bağımsızdırlar, duygular da artık duygular ya da duygulanımlar değildir, onların içinden geçen kişilerin gücünden taşarlar." (Deleuze, Guattari-1993) bu bağlamda Barselona kentinin sığınakları Deleuze ve Guattari'nin dediği gibi "dışsal karışmalardır". Çünkü her mekan kendi öz düzlemi üzerinde kalır ve kendi öz öğelerini kullanır. Ancak sahip oldukları göstergeler her gözlemci için farklı anlamlar oluşturduğundan bir sarmal karışım haline gelirler. Artık sahip oldukları kavramlar iç içedir. Yani cadde aslında meydandır, meydan aslında sığınaktır, sığınak aslında parktır.

Referanslar:

- G.Deleuze- F.Guaffari, Felsefa Nedir?, YKY, İstanbul, 1993
- G.Deleuze, Proust ve Göstergeler, Kabalca Yayınları, İstanbul, 2004
- N.Inman, İspanya, Dost Yayınevi, Ankara, 2006
- T.May, Post Yapısalcı Anarşizm Siyaset Felsefesi, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2002
- O. Adanır, Baudrillard'ın Simulasyon Kavramını Üzerine, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2004

KURBAN BAYRAMINIZ

Kutlu Olsun

DUTPINAR®

ÇİFTLİĞİ

Çiftlikten
Sofralarınıza...
Dutpınar Çiftliğinden...

**Dutpınar'dan Alın,
Sağlıklı Kalın!**

DUTPINAR
ÇİFTLİĞİ

2. Organize Sanayi Bölgesi 11. Cad.
No : 6 Yeşilyurt / MALATYA

www.dutpinarciftligi.com
info@dutpinar.com

[f](https://www.facebook.com/dutpinarciftligi) [@](https://www.instagram.com/dutpinarciftligi) /dutpinarciftligi

parktrabzon@dedeman.com www.dedeman.com

Doğu Karadeniz'in incisiyle tanışın!

PARK DEDEMAN Trabzon'un uluslararası standartları ve deniz manzaralı sitleriyle rahat bir konaklamanın tadını çıkartın.

 **PARK
DEDEMAN**
TRABZON

IMMOSERVICE

Firmamız, İsviçre ve Türkiye'de
gayrimenkul yatırım ortaklığı,
inşaat, tadilat- tamirat ve restorasyon
hizmeti vermektedir.

AR IMMOSERVICE GMBH

ATASOY RAHMAN

CEO

M +41(0)79 823 96 75
info@ar-immoservice.ch
ar-immoservice.ch

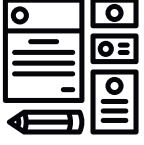

Weblife Adworks Reklam Ajansı / Advertising Agency

Çok yönlü, konusunda uzman ve güçlü bir ekibiz. Takım çalışmasında müşterimizi iyi dinler, ihtiyaçlarına en uygun cevabı verebilecek çözümler sunarız. Markayı ve reklam kampanyalarını istenilen hedef kitleye ulaştırır, başarımızı müşterimizle birlikte kutlarız. Bu başarımızın altında, iyi fikirler ve özgün tasarımlar yer alır.

Bize göre iyi fikir ve tasarım:

Tasarım düşünceyi aydınlatmak, açıklığa kavuşturmadır. Kitleleri ikna etmektir, değiştirmektir. Bir bakıma dramatize etmektir, hatta eğlendirmektir. Göze güzel görünen ifadelerin bütünüdür, fikre değer ve anlam verir. İletişimin yapısı olan fikri kuvvetlendirir. Elbette iyi bir fikir kötü tasarlanabilir, ama kötü bir fikir tasarımla kurtarılamaz.

LOGO ve KURUMSAL KİMLİK

Fark yaratan kurumsal kimlik tasarımlarına imza atıyor, firmanız ve markanız için en iyisini tasarlıyoruz.

AMBALAJ TASARIMI

Ambalaj ürününüzün kıyafetidir. Ona yakışacak tasarımlar bizden çıkar

KATALOG, BROŞÜR TASARIMI

Firmanızın ve ürününüzün doğru ve tam anlatımını, yenilikçi tasarımlarımızla ortaya koyuyoruz.

WEB TASARIM

Etkileyici ve çarpıcı arayüzleri ile müşteri beklentilerini karşılayan, tüm mobil cihazlara uyumluluk sağlayan bir web siteniz olsun.

SEO ÇALIŞMALARI

Web sitesinde yaptığımız SEO çalışmalarıyla, arama motorları sonuçlarında, işletme ve marka bilinirliğinizi arttırıyoruz.

SOSYAL MEDYA YÖNETİMİ

Yarattığımız veya teslim aldığımız markaları inceliyor, rakip analizini yapıyoruz. Güven duygusunu oluşturup, stratejik süreci yönetiyoruz.

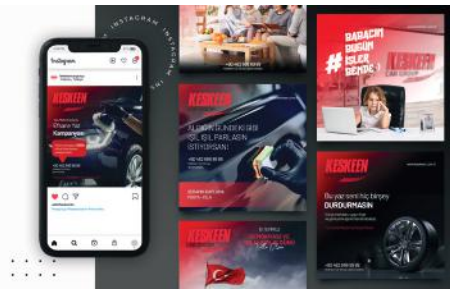
DRONE ÇEKİMLERİ

Web sitesinde yaptığımız SEO çalışmalarıyla, arama motorları sonuçlarında, işletme ve marka bilinirliğinizi arttırıyoruz.

TANITIM FİLMİ

Bir işletmeyi, ürünü veya projeyi anlatmanın en etkili yolu, kreatif içerikli tanıtım filmine sahip olmaktan geçiyor. Profesyonel ekipmanlarımızla çekime hazırız

WEBLIFE REKLAM ORG.HİZ.İTH.İHR.VE TİC.SAN.LTD.ŞTİ.

TRABZON OFİS: Kaşüstü Mh. Devlet Karayolu Cd.
Sabırlar İş Merkezi B Blok Kat:1/4 Yomra - TRABZON

MERSİN OFİS: Limonluk Mh. 24104 Sk.
Moda Park Butik Kat:6/27 Yenişehir - MERSİN

www.weblife.com.tr
info@weblife.com.tr

+90 532 442 33 61

2023

MSAN - MAYIS - HAZİRAN

SAYI

03

KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

www.sanataka.com - info@sanataka.com

[f](https://www.facebook.com/ruhungemisisanataka) [@](https://www.instagram.com/ruhungemisisanataka) [t](https://www.twitter.com/ruhungemisisanataka) /ruhungemisisanataka